

Informacja naukowa

dr Konrad Buczkowski

Instytut Nauk Prawnych PAN

dr Michał Jankowski

Instytut Wymiaru Sprawiedliwości

Przeciwdziałanie naruszeniom zakazu wstępu na imprezę masową

Uwagi wstępne

Niniejsze opracowanie¹ ma na celu przedstawienie reakcji na naruszenia zakazu wstępu na imprezę masową, orzeczanego na podstawie przepisów ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych² (art. 65 u.b.i.m.) oraz kodeksu karnego (art. 41b k.k.). Naruszenie zakazu, niezależnie od tego, czy został orzeczony za przestępstwo, czy wykroczenie, jest zawsze przestępstwem – określonym bądź w art. 244 k.k. (niestosowanie się do samego zakazu), bądź – niejako pomocniczo - w art. 244a § 1 k.k. (niestosowanie się do orzeczonego w związku z takim zakazem obowiązku przebywania w miejscu stałego pobytu lub obowiązku stawiennictwa w jednostce organizacyjnej policji lub w miejscu określonym przez właściwego (...) komendanta (...) policji, w czasie trwania imprezy masowej), bądź wreszcie w art. 244a § 2 k.k. (udaremnianie lub utrudnianie kontrolowania (...) w systemie dozoru elektronicznego, orzeczonego (...) obowiązku).

W stanie prawnym po wejściu w życie ustawy z 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz ustawy – Kodeks karny³ zarówno naruszenie samego zakazu, jak i obowiązku stawiennictwa obejmowała dyspozycja art. 244a k.k. Zostało to zmienione ustawą z 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw⁴; naruszenie samego zakazu penalizował od tego czasu przepis art. 244 k.k., natomiast obowiązku stawiennictwa art. – 244a k.k. W niniejszym opracowaniu nie ma to jednak znaczenia, ponieważ badaniem objęto sprawę z 2012 roku. Ponadto, choć mogłoby się zdarzyć, że jakieś długotrwałe postępowanie dotyczyłoby poprzedniego stanu prawnego, to i tak wśród objętych badaniem spraw z art. 244a k.k. nie znalazła się żadna, która miałaby za przedmiot naruszenie samego zakazu wstępu na imprezę masową.

¹ Tekst został przygotowany w ramach prac badawczych Instytutu Wymiaru Sprawiedliwości

² Tekst jednolity Dz. U. z 2013 r., poz.611.

³ Dz. U. nr 152 z 2010 r., poz. 1021.

⁴ Dz. U. nr 217, poz. 1280.

Okazało się bowiem (patrz poniżej, opis doboru próby), że jedyną obecnie w praktyce formą reakcji organów ścigania i wymiaru sprawiedliwości na zachowania związane z naruszaniem przedmiotowego zakazu jest stosowanie przepisu art. 244a § 1 k.k. – i to tylko w zakresie obowiązku stawiennictwa, o którym mowa w treści tego przepisu. Nie jest więc – obecnie - w praktyce ścigane samo naruszanie zakazu⁵, jak również niestosowanie się do obowiązku przebywania w miejscu stałego pobytu, czy też udaremnianie lub utrudnianie kontrolowania przestrzegania zakazu w systemie dozoru elektronicznego.

Brak dwóch ostatnich elementów można wytłumaczyć. Sądy nie orzekają mianowicie (być może orzekają tylko wyjątkowo), obowiązku przebywania w miejscu stałego pobytu, zapewne z uwagi na trudność w stwierdzeniu, czy skazany tego obowiązku przestrzega, jak również nie stosują (być może stosują tylko wyjątkowo i być może sytuacja ta ulegnie w przyszłości zmianie) przepisu art. 41b § 3 k.k. przewidującego kontrolę w systemie dozoru elektronicznego⁶. Dość niezrozumiały jest natomiast brak spraw z art. 244 k.k., tj. reakcji na samo naruszenie zakazu stadionowego. Czyny takie można przecież ujawniać przy kontroli imiennych dokumentów umożliwiających wstęp na niektóre imprezy sportowe, zwłaszcza mecze piłki nożnej. Powinny one także wychodzić na jaw przy okazji zatrzymań lub choćby legitymowania osób związanych ze zdarzeniami mającymi miejsce podczas imprez masowych.

Jeśli chodzi o reakcję na zachowania związane z zakazami nakładanymi na podstawie przepisów ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych (oraz kodeksu karnego) pozostaje jednak faktem prowadzenie postępowań karnych wyłącznie w wypadku czynów polegających na niestawiennictwie w jednostce organizacyjnej policji lub w innym miejscu – co jest najprostsze i być może dlatego co najmniej najczęściej stosowane. W tym miejscu należy jednak poprzestać na stwierdzeniu, że opisana sytuacja zdeterminowała zakres niniejszego opracowania. Dotyczy ono mianowicie, z opisanych powyżej względów, wyłącznie spraw z art. 244a k.k., o niestawiennictwo.

Zagadnienia teoretyczne

Orzeczenie zakazu wstępu na imprezę masową realizowane jest, co zostało wspomniane powyżej, w oparciu o dwa źródła normatywne w zależności od charakteru czynów zabronionych: w przypadku wykroczeń podstawę taką stanowi art. 65 ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych, natomiast w przypadku przestępstw jest to art. 41b k.k.

Obecny kształt normatywny art. 41b k.k. określony został ustawą z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 217, poz. 1280), choć sam środek został wprowadzony do Kodeksu karnego ustawą z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych.⁷

⁵ Art. 244 k.k. nie pojawia się również ani razu wśród danych o przeszłości kryminalnej osądzonych (por. punkt opracowania „Uprzednia karalność za przestępstwo określone w art. 244a k.k.”, w tym przypis 37), co dodatkowo potwierdza ten wniosek.

⁶ Zob. także M. Jankowski, K. Buczkowski, *Postępowanie w sprawach o „przestępstwa stadionowe” – trudności z ustalaniem sprawstwa oraz ich wpływ na sprawność procesu*, IWS 2013 r.

⁷ Zauważyć należy, że obowiązywał on już wcześniej, bo - na gruncie poprzedniej ustawy z dnia 22 stycznia 1997 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (Dz. U. z 2005 r. Nr 108, poz. 909) - był orzekany jako kara dodatkowa za wykroczenia. Szerzej zob. M. Melezini, A. Sakowicz, *Środek karny zakazu wstępu na*

W zakresie orzeczenia zakazu wstępu na imprezę masową za przestępstwo u.b.i.m. ogranicza się jedynie do stwierdzenia, że wobec sprawców przestępstw określonych w art. 59 i 60 ustawy orzeczenie takiego środka jest obligatoryjne (art. 66 u.b.i.m.).⁸

Orzeczenie środka karnego zakazu wstępu na imprezę masową (art. 39 pkt 2c k.k.) na podstawie art. 41b § 1 k.k. jest fakultatywne, a jego zastosowanie nie jest uzależnione od popełnienia określonego rodzaju przestępstwa.⁹ W praktyce chodzić będzie jednak o przestępstwa popełnione z użyciem przemocy lub groźby bezprawnej. Jednak sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową i obowiązek określony w art. 41b § 3 k.k. w razie ponownego skazania sprawcy za przestępstwo popełnione w związku z imprezą masową (art. 41b § 4 k.k.).

Również przestępstwo, za które orzekany jest zakaz, nie musi być popełnione na imprezie masowej, ani też nie musi mieć ono związku z imprezą masową¹⁰. Dla jego orzeczenia istotne jest jedynie, aby przestępstwo zostało popełnione w związku z taką imprezą, a udział sprawcy w imprezach masowych zagrażał dobrom chronionym prawem.¹¹ Ustawodawca nie określił jednak, jaki związek musi zachodzić pomiędzy popełnionym przestępstwem a imprezą masową. Słusznie zauważa D. Szeleszczuk, że związek taki wystąpi, jeżeli przestępstwo zostanie popełnione w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej. Związek taki nie musi mieć wyłącznie charakteru czasowo-przestrzennego, może on także zachodzić w oderwaniu od okoliczności modalnych.¹²

imprezę masową w systemie prawa karnego, Archiwum Kryminologii, Tom XXXII, Warszawa 2010 i przywołana tam literatura.

⁸ Obligatoryjny charakter tego środka karnego ograniczony jest zatem do przestępstw: wnoszenia i posiadania na imprezie masowej broni, wyrobów pirotechnicznych, materiałów pożarowo niebezpiecznych lub innych niebezpiecznych przedmiotów lub materiałów wybuchowych (art. 59 ust. 1), wdzierania się w czasie trwania masowej imprezy sportowej, w tym meczu piłki nożnej, na teren, na którym rozgrywane są zawody sportowe albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej nieopuszczenie takiego miejsca (art. 60 ust. 1), wdzierania się w czasie trwania imprezy masowej na teren obiektu lub na teren, gdzie prowadzona jest impreza masowa albo wbrew żądaniu osoby uprawnionej nieopuszczenie takiego miejsca (art. 60 ust. 1a), rzucania w czasie trwania imprezy masowej przedmiotem, mogącym stanowić zagrożenie dla życia, zdrowia lub bezpieczeństwa osób przebywających na terenie lub w obiekcie, gdzie odbywa się impreza masowa albo zakłócania przebiegu tej imprezy, w inny, równie niebezpieczny sposób (art. 60 ust. 2) oraz naruszenia nietykalności cielesnej w czasie i w miejscu trwania imprezy masowej członka służby porządkowej lub służby informacyjnej (art. 60 ust. 3 ustawy).

⁹ Art. 41b § 1 *in fine* stwierdza, że sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową w wypadkach wskazanych w ustawie. Jedynym przepisem, który przewiduje taki obowiązek, jest art. 66 u.b.i.m.

¹⁰ Zob. R.A. Stefański, *Środek karny zakazu wstępu na imprezę masową*, Prokuratura i Prawo 2010, nr 1-2, s. 278.

¹¹ W poprzednim stanie prawnym (przed 1 stycznia 2012 r., gdy weszła w życie zmiana treści art. 41b k.k. wprowadzona ustawą z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 217, poz. 1280) orzeczenie zakazy wstępu na imprezę masową było uzależnione od zachowania sprawcy „przy” popełnieniu przestępstwa wskazującego, że jego udział w imprezach masowych zagraża istotnym dobrom chronionym prawem. Chociaż przymek „przy” interpretowano jako zachowanie pozostające w związku z popełnionym przestępstwem, jak też ujawnione przy tej okazji (zob. R.A. Stefański, *op. cit.*, s. 278), to jednak wskazywano, iż brak przesłanki „związku” popełnionego czynu z imprezą masową, którego ustalenie jest konieczne w przypadku wykroczeń, a nie jest on natomiast konieczny w przypadku popełnienia przestępstwa, powoduje, iż pomimo podobnej nazwy środki orzekane za określone wykroczenia oraz za przestępstwa nie mają identycznej treści i orzekane będą w oparciu o inne podstawy. Zob. W. Wróbel, [w:] M. Melezini (red.), *Kary i środki karne. Poddanie sprawcy próbie. Tom 6*, Warszawa 2010, s. 559.

¹² Zob. D. Szeleszczuk, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 329. Czasem trwania imprezy masowej jest okres od chwili udostępnienia obiektu lub terenu uczestnikom imprezy do chwili opuszczenia przez nich tego obiektu lub terenu (art. 3 ust. 6 u.b.i.m.). Miejscem,

Istotne jest ponadto ustalenie, że potencjalny udział sprawcy w kolejnych imprezach masowych zagraża dobrom chronionym prawem. Zachowania takie nie muszą należeć do znamion przestępstwa, jednak muszą zagrażać dobrom zasługującym na szczególną ochronę. Dobrami takimi mogą być te, które są chronione przez przepisy prawa karnego lub kodeksu wykroczeń.¹³

W odniesieniu do wykroczeń opisanych w art. 65 ust. 1 u.b.i.m.¹⁴ (który to przepis ma charakter wyczerpujący) możliwe jest orzeczenia środka karnego zakazu wstępu na imprezę masową artystyczno-rozrywkową¹⁵, jeżeli zostało ono popełnione w związku z taką imprezą, a w przypadku tych samych wykroczeń, jak wymienione w ust. 1 ustawy – jeżeli wykroczenie zostało popełnione w związku z masową imprezą sportową¹⁶, w tym meczem piłki nożnej¹⁷ – orzeczenie takiego środka karnego jest obligatoryjne¹⁸.

Konkretna treść zakazu wstępu na imprezę masową musi zostać ustalona w wyroku sądu, który określi rodzaj imprez masowych objętych zakazem. Pomimo użycia przez ustawodawcę w art. 41b § 1 k.k. liczby pojedynczej („zakaz wstępu na imprezę masową”) nie jest możliwe orzeczenie zakazu wstępu tylko na jedną imprezę masową, gdyż stanowiłoby to zaprzeczenie istocie środka, który ma charakter czasowy i może być orzeczony na okres od 2 do 6 lat (art. 43 § 1 k.k.). Zakres przedmiotowy tego środka karnego obejmuje wszystkie imprezy masowe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej oraz mecze piłki nożnej rozgrywane przez polską kadrę narodową lub polski klub sportowy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 41b § 2 k.k.).

gdzie odbywa się impreza masowa może być stadion, hala sportowa lub inny budynek umożliwiający przeprowadzenie imprezy masowej, obiekt niebędący budynkiem, lub teren umożliwiający przeprowadzenie imprezy masowej (art. 3 pkt 2 – 3 u.b.i.m.).

¹³ Zob. R. A. Stefański, *op. cit.*, s. 278

¹⁴ Tj. wykroczeń stypizowanych w art. 50, 51, 52a, 124 lub 143 k.w. oraz art. 54 – 56 u.b.i.m.

¹⁵ Zgodnie z art. 3 ust. 2 ustawy jest to impreza o charakterze artystycznym, rozrywkowym lub zorganizowane publiczne oglądanie przekazu telewizyjnego na ekranach lub urządzeniach umożliwiających uzyskanie obrazu o przekątnej przekraczającej 3 m, która ma się odbyć: a) na stadionie, w innym obiekcie niebędącym budynkiem lub na terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1.000, b) w hali sportowej lub w innym budynku umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, w których liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 500.

¹⁶ Zgodnie z art. 3 ust. 3 ustawy masową imprezą sportową jest impreza masowa mająca na celu współzawodnictwo sportowe lub popularyzowanie kultury fizycznej, organizowana na: a) stadionie lub w innym obiekcie niebędącym budynkiem, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1.000, a w przypadku hali sportowej lub innego budynku umożliwiającego przeprowadzenie imprezy masowej - nie mniej niż 300, b) terenie umożliwiającym przeprowadzenie imprezy masowej, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób wynosi nie mniej niż 1.000.

¹⁷ Meczem piłki nożnej – w rozumieniu art. 3 ust. 3 ustawy – jest masowa impreza sportowa mająca na celu współzawodnictwo w dyscyplinie piłki nożnej, organizowana na stadionie lub w innym obiekcie sportowym, na którym liczba udostępnionych przez organizatora miejsc dla osób, ustalona zgodnie z przepisami prawa budowlanego oraz przepisami dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej, wynosi nie mniej niż 1.000.

¹⁸ Jak zauważył C. Kąkol „w wyniku nowelizacji u.b.i.m. dodano do przepisów karnych nowe wykroczenie z art. 57a, które może zaistnieć tylko na masowych imprezach sportowych. Tymczasem ustawodawca – wadliwie – nie przewidział możliwości orzeczenia zakazu wstępu na imprezy masowe w razie ukarania za to wykroczenie. Jest to ważne, ponieważ zawarte w art. 65 ust. 1 u.b.i.m. wyliczenie stanowi katalog zamknięty (*numerus clausus*) i popełnienie innego wykroczenia nie daje podstawy orzeczenia zakazu wstępu na imprezę masową.”, C. Kąkol, *Bezpieczeństwo imprez masowych. Komentarz*, Warszawa 2012.

Taki sam zakres przedmiotowy należy przyjąć w przypadku środka karnego zakazu wstępu na imprezę masową orzecanego za wykroczenia. Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych nie wskazuje co prawda wprost, że zakaz ten obejmuje wszystkie imprezy masowe na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ale przyjmując, że w razie ukarania za wykroczenie popełnione w związku z imprezą masową artystyczno-rozrywkową albo masową imprezą sportową, sąd może orzec środek karny zakazu wstępu na imprezę masową na okres od 2 do 6 lat (bez jej ograniczenia do odpowiedniego rodzaju imprezy), pozwala na wyciągnięcie takiego wniosku. Ponadto zakaz wstępu na imprezę masową, orzekany na podstawie art. 65 u.b.i.m., dotyczy również meczu piłki nożnej rozgrywanego przez polską kadrę narodową i polski klub sportowy poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej (art. 67 u.b.i.m.).

Zakaz wstępu na imprezę masową orzekany za przestępstwa może przybrać dwie postaci:

- 1) zakazu obejmującego zakaz wstępu na imprezę masową, jeżeli przestępstwo zostało popełnione w związku z taką imprezą, a udział sprawcy w imprezach masowych zagraża dobrom chronionym prawem (art. 41b § 1 k.k.),
- 2) zakazu połączonego z możliwością orzeczenia wobec sprawcy czynu popełnionego w związku z masową imprezą sportową, na czas nie krótszy niż 6 miesięcy i nie dłuższy niż 12 miesięcy, obowiązku przebywania skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w określonym miejscu stałego pobytu, kontrolowany w sposób określony w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (art. 41b § 3 w zw. z § 9 k.k.)¹⁹. Jeżeli zaś z okoliczności wynika, że wykonanie takiego obowiązku będzie niemożliwe lub jego orzeczenie jest oczywiście niecelowe, w jego miejsce – na okres od 6 miesięcy do lat 6 – orzeka się obowiązek stawieństwa²⁰ w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce organizacyjnej policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania skazanego, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego policji (art. 41b § 7 w zw. z § 9 k.k.). Obowiązek taki może zostać również orzeczony w szczególności

¹⁹ Chodzi o rozdział 5a ustawy z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego (Dz. U. z 2010 r., Nr 142, poz. 960).

²⁰ W piśmiennictwie szeroko dyskutowano, czym w istocie ma być osobiste „stawieństwo” skazanego w jednostce organizacyjnej Policji lub w innym miejscu. A. Janisławski i B. Kwiatkowski przyjęli, iż pod pojęciem tym należy rozumieć jednorazowe pojawienie się w danym miejscu, a nie czynność ciągłą, którą byłoby przebywanie w tym miejscu przez dany okres. Uważają oni, że sprawca, na którego nałożono obowiązek osobistego stawieństwa realizuje go, jeżeli stawia się w określonym miejscu w dowolnym czasie pomiędzy rozpoczęciem a zakończeniem imprezy masowej. Zob. A. Janisławski, B. Kwiatkowski, *Analiza krytyczna ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych*, CzPKiNP 2010, Nr 1. W. Zalewski uważa, że „stawieństwo” może trwać dłużej, niż wymagają tego czynności związane z identyfikacją skazanego i rejestracją faktu stawienia się obowiązkanego w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego komendanta Policji. Zob. W. Zalewski, [w:] M. Królikowski, R. Zawłocki (red.), *Komentarz Kodeksu karny, część ogólna, t. II*, Warszawa 2009. W. Wróbel zgodził się z taką interpretacją zauważając, że „przyjęcie innego znaczenia słowa „stawienie się” byłoby wyjściem poza granice wykładni językowej i to działające na niekorzyść sprawcy, bo wprowadzające podstawę do faktycznego pozbawienia wolności w postaci obowiązku przebywania w określonym miejscu.” W. Wróbel, *op. cit.*, s. 561. Dodatkowym argumentem przemawiającym za taką interpretacją obowiązku „stawieństwa” jest treść rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z 3 sierpnia 2009 r. w sprawie sposobu wykonywania obowiązku osobistego stawieństwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego komendanta Policji w trakcie trwania imprezy masowej (Dz. U. Nr 125, poz. 1039) wydane na podstawie art. 68 u.b.i.m., które traktuje jedynie o zgłaszaniu się w miejscu stawieństwa i odnotowaniu swojej obecności (a nie o przebywaniu przez cały okres imprezy masowej w danym miejscu).

uzasadnionych wypadkach, po upływie okresu, na który orzeczono obowiązek określony w § 3 (art. 41b § 5 k.k.).

Ta druga postać zakazu wstępu na imprezę wymaga kilku uwag dodatkowych. Przede wszystkim zakaz ten został ograniczony wyłącznie do masowej imprezy sportowej, która według ustawodawcy, ze względu na częstotliwość zachowań naruszających jej przebieg, na takie wyróżnienie zasługuje. Zauważyć należy ponadto, że ustawodawca poza wykazaniem związku czynu sprawcy z masową imprezą sportową nie określił innych przesłanek stosowania tego obowiązku, co może utrudnić jego stosowanie, choć powinien on być orzekany jedynie wyjątkowo.²¹

Dodatkową represyjność w stosunku do osoby sprawcy wykazuje obowiązek stawiennictwa skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce policji lub w określonym miejscu po upływie okresu, na który orzeczono obowiązek określony w § 3. Oznacza to, że pomimo zakończenia obowiązku przebywania w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w określonym miejscu, sprawca będzie nadal eliminowany z udziału w masowych imprezach sportowych, choć tylko do czasu upływu okresu orzeczonego wobec skazanego zakazu wstępu na imprezę masową (art. 41b § 6). Zgodzić się należy z W. Wróblem, że „W istocie chodzi o eliminację udziału sprawcy w danej imprezie, choć treść tego obowiązku bardzo upodabnia się do zatrzymania prewencyjnego. Przepisy nie określają bowiem, jak długo sprawca ma pozostać w jednostce policji (lub innym miejscu), ani jaki jest jego status w tym czasie.”²²

Wątpliwości budzi też sposób realizacji obowiązku stawiennictwa skazanego w czasie trwania niektórych imprez masowych objętych zakazem w jednostce policji lub w określonym miejscu. Został on bowiem przekazany w kompetencję organowi administracji publicznej, co może oznaczać możliwość ukrytego pozbawienia wolności na mocy decyzji organu policji bez kontroli sądowej. Jak zauważył W. Wróbel „dotyczy to zwłaszcza możliwości określenia innego niż jednostka policyjna, miejsca stawiennictwa. Może być ono oddalone znacznie od miejsca zamieszkania i powodować dodatkowe koszty po stronie osoby, wobec której orzeczono zakaz.”²³

Nakładając obowiązek, o którym mowa w art. 41b § 3, 5 lub 7 k.k., sąd ma określić imprezy masowe, w czasie trwania których obowiązek ten ma być wykonywany, wskazując w szczególności nazwy dyscyplin sportowych, nazwy klubów sportowych oraz zakres terytorialny imprez, których obowiązek dotyczy (art. 41b § 8 k.k.).

Zakaz wstępu na imprezę masową orzekany za wykroczenia może przybrać dwie postaci:

- 1) zakazu obejmującego fakultatywny zakaz wstępu na imprezę masową orzekany za wykroczenie popełnione w związku z imprezą masową artystyczno-rozrywkową (art. 65 ust. 1 u.b.i.m.),
- 2) obligatoryjny zakaz wstępu na imprezę masową orzekany za wykroczenie popełnione w związku z masową imprezą sportową (art. 65 ust. 2 u.b.i.m.).

Zakaz opisany w pkt. 2) może zostać połączony z obowiązkiem osobistego stawiennictwa ukaranego, w czasie trwania imprezy masowej, w jednostce organizacyjnej policji lub miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania

²¹ Zob. D. Szeleszczuk, *op. cit.*, s. 330.

²² W. Wróbel, [w:] M. Melezini (red.), *op. cit.*, s. 561.

²³ W. Wróbel, *op. cit.*, s. 562.

ukaranego, komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) policji (art. 65 ust. 3 u.b.i.m.). Obowiązek ten może zostać orzeczony na okres od 6 miesięcy do lat 3, nieprzekraczający okresu, na jaki orzeczono zakaz wstępu na imprezę masową (art. 65 ust. 5 u.b.i.m.). Ustawodawca nie określił jednak, jakimi przesłankami powinien kierować się sąd przy orzekaniu w przedmiocie tego obowiązku. „Wydaje się, że dodatkowa represja związana z okresowym obowiązkiem stawiennictwa powinna być stosowana w szczególności w przypadkach, gdy istnieje uzasadnione podejrzenie, że ukarany nie będzie przestrzegał orzeczonego zakazu wstępu na imprezę masową. Wówczas w pełni uzasadnione jest sięgnięcie po dodatkowe zabezpieczenie realizacji orzeczonego środka karnego. Gdy zakaz dotyczy imprez cyklicznych, np. rozgrywanych w ramach określonej ligi piłki nożnej, realne skutki obowiązku stawiennictwa mogą w znaczący sposób ograniczać swobodę ukaranego, np. w zakresie swobody zmiany miejsca pobytu, wyjazdów, podjęcia pracy itp.”²⁴

Ponieważ obowiązek stawiennictwa ma obejmować czas trwania każdej imprezy masowej, zgodnie z art. 65 ust. 3 u.b.i.m. sąd powinien określić rodzaje imprez masowych, których ma on dotyczyć, w szczególności rodzaje meczów piłki nożnej, nazwy klubów sportowych oraz jego zakres terytorialny.²⁵ Przepis ten nawiązuje do rozwiązania przyjętego w art. 41b § 8 k.k.

Ukarany albo skazany, który nie respektuje zakazu wstępu na imprezę masową ustalonego na podstawie art. 65 u.b.i.m. albo art. 41b k.k. lub orzeczonego obowiązku stawiennictwa popełnia przestępstwo i poniesie odpowiedzialność karną na podstawie art. 244 k.k. – w sytuacji, gdy nie stosuje się do orzeczonego przez sąd zakazu wstępu na imprezę masową, lub na podstawie art. 244a k.k., gdy nie stosuje się do orzeczonego w związku z zakazem wstępu na imprezę masową obowiązku przebywania w miejscu stałego pobytu lub obowiązku stawiennictwa w jednostce organizacyjnej policji, lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania osoby skazanej albo ukaranej, komendanta powiatowego, rejonowego lub miejskiego policji, w czasie trwania imprezy masowej albo udaremnia lub utrudnia kontrolowanie, w sposób określony w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, orzeczonego wobec niego obowiązku.²⁶

²⁴ C. Kąkol, *ibidem*

²⁵ Jak podkreśla C. Kąkol „zwrot ‘zasięg terytorialny’, odnoszący się tylko do obowiązku stawiennictwa, a nie do samego zakazu – może być niezrozumiały. Należy przypomnieć, że obowiązek ten polega na konieczności stawienia się przez ukaranego w czasie trwania imprezy masowej w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania ukaranego, komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji. Jest to więc określone miejsce ściśle powiązane z miejscem zamieszkania ukaranego. Wychodząc z założenia, że ustawodawca jest racjonalny, oraz biorąc pod uwagę nowe brzmienie art. 41b § 8 k.k., należy przypuszczać, że celem legislatora było powiązanie zakresu obowiązku stawiennictwa z określonym obszarem lub miejscem, np. z miejscem popełnienia wykroczenia lub miejscem zamieszkania ukaranego.” C. Kąkol, *ibidem*.

²⁶ Na tle poprzednio obowiązującego stanu prawnego podnoszono, że przez pominięcie ustawodawcy naruszenie zakazu wstępu na imprezę masową nie wypełniało znamion przestępstwa z art. 244 k.k. Dopiero nowelizacja Kodeksu karnego z 22 lipca 2010 r. (ustawa o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz ustawy – Kodeks karny, Dz. U. Nr 152, poz. 1021) wprowadziła nowy typ czynu zabronionego opisany w art. 244a k.k., zgodnie z którym „kto nie stosuje się do orzeczonego przez sąd zakazu wstępu na imprezę masową lub połączonego z tym środkiem karnym obowiązku osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej Policji lub w miejscu określonym przez właściwego, ze względu na miejsce zamieszkania osoby skazanej albo ukaranej, komendanta powiatowego (rejonowego, miejskiego) Policji, w czasie trwania imprezy masowej, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.” Przyjęte jednak rozwiązanie nie było właściwe, gdyż naruszenie zakazu wstępu na imprezę masową, zamiast umieścić w art. 244 k.k., połączono z naruszeniem obowiązku orzekanego w związku z takim zakazem. Błąd ten został jednak

Zatem odpowiedzialność karną poniesie ukarany albo sprawca nie tylko w sytuacji, gdy złamie orzeczonego zakaz wstępu na imprezę masową, ale również, gdy – nie naruszając samego zakazu – nie wywiązuje się z orzeczonego obowiązku.

Przestępstwo określone w art. 244 k.k. stoi na straży prawidłowego funkcjonowania wymiaru sprawiedliwości w zakresie wykonania orzeczonego przez sądy (cywilne, karne bądź administracyjne) zakazów, obowiązków lub nakazów.

Zachowanie sprawcze polega na nierespektowaniu orzeczeń sądu dotyczących orzeczonego przez sąd zakazu, obowiązku lub nakazu bądź też niewykonywaniu zarządzenia sądu o ogłoszeniu orzeczenia w sposób w nim przewidziany.

Podmiotem tego przestępstwa może być każdy, wobec kogo sąd orzekł wymieniony w tym przepisie środek karny, w szczególności – zakaz wstępu na imprezę masową, a także osoba współdziałająca z osobą, wobec której orzeczono taki zakaz, jak również niewykonywająca zarządzenia sądu o ogłoszeniu orzeczenia w sposób w nim przewidziany.

Jest to przestępstwo formalne z działania lub z zaniechania. Z działania może zostać popełnione wtedy, gdy polega na nieprzestrzeganiu przez skazanego orzeczonego zakazu (zajmowania stanowiska, wykonywania zawodu, prowadzenia działalności), natomiast z zaniechania – gdy osoba zobowiązana do wykonywania zarządzenia w ogóle go nie wykonuje. Może być popełnione z winy umyślnej, zarówno z zamiarem bezpośrednim, jak i ewentualnym, gdyż znamiona tego przepisu nie zawierają żadnego zastrzeżenia, które wskazywałoby na jedynie celowy charakter zachowania sprawcy. Jednak skazany musi mieć świadomość, że prawomocności orzeczenia nakładającego na niego taki zakaz lub obowiązek.²⁷

Przepis art. 244a stanowi wyraz kazuistycznego podejścia ustawodawcy przy tworzeniu regulacji prawnych. Dodany do kodeksu karnego nowelizacją z dnia 22 lipca 2010 r.²⁸ jest konsekwencją wprowadzenia do katalogu środków karnych zakazu wstępu na imprezę masową połączonego z obowiązkiem osobistego stawiennictwa w określonym miejscu w czasie trwania imprezy masowej, co nastąpiło na mocy ustawy z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych. Aktualna treść tego przepisu została ustalona ustawą z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw.

Przedmiotem ochrony tego przepisu jest prawidłowe funkcjonowanie wymiaru sprawiedliwości w zakresie respektowania orzeczeń sądu nakładających na skazanego określone rodzaje obowiązków.

Podmiotem przestępstwa z art. 244a § 1 k.k. może być każdy, kto nie stosuje się do orzeczonego obowiązku związanego z zakazem wstępu na imprezę masową. Ma ono jednak charakter indywidualny formalny i może być popełnione zarówno przez działanie, jak i zaniechanie.

W piśmiennictwie (K. Wiak) przyjęto również pogląd, że podmiotem tego przestępstwa może być także np. funkcjonariusz policji, który nie respektuje orzeczenia sądu

naprawiony na mocy ustawy z dnia 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 217, poz. 1280). Zob. też Wyrok SN z dnia 29 września 2010 r., IV KK 227/10, LEX nr 603799.

²⁷ Odmienne: B. Kunicka-Michalska, [w:] A. Wąsek, R. Zawłocki (red.), *Kodeks karny. Część szczególna. Komentarz do artykułów 222 – 316. Tom II*, Warszawa 2010, s. 371.

²⁸ Ustawa z dnia 22 lipca 2010 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz ustawy – Kodeks karny (Dz. U. Nr 152, poz. 1021).

nakładającego na skazanego obowiązek stawiennictwa i umożliwia takiej osobie oddalenie się z określonego miejsca w czasie trwania imprezy masowej.²⁹ Pogląd ten wydaje się jednak niezasadny. Trudno bowiem uznać, że obowiązek lub zakaz nałożony na konkretną osobę może jednocześnie stanowić źródło obowiązków lub zakazów dla osób trzecich (w tym przypadku funkcjonariusza policji), których złamanie prowadziłoby do odpowiedzialności karnej takich osób.

Strona przedmiotowa omawianego czynu polega na niezastosowaniu się do orzeczonego obowiązku przebywania w miejscu stałego pobytu albo obowiązku stawiennictwa w jednostce organizacyjnej policji lub w innym miejscu wyznaczonym przez właściwego komendanta policji, w czasie trwania imprezy masowej.

W przypadku, gdy sprawca stosuje się do orzeczonego przez sąd zakazu wstępu na imprezę masową, jednakże nie wywiązuje się z nałożonego na niego obowiązku osobistego stawiennictwa we wskazanym miejscu w czasie trwania imprezy masowej, odpowiadać będzie na podstawie art. 244a § 1 k.k. Natomiast, gdy sprawca nie tylko narusza orzeczony wobec niego obowiązek przebywania w czasie trwania w czasie określonej masowej imprezy sportowej w miejscu stałego pobytu, ale równocześnie łamie zakaz wstępu na imprezę masową, zajdzie kumulatywna kwalifikacja czynu z obu naruszonych artykułów kodeksu karnego.³⁰

W art. 244a § 2 k.k. spenalizowano czyn polegający na udaremnianiu lub utrudnianiu kontrolowania, w sposób określony w przepisach o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, orzeczonego wobec sprawcy obowiązku, o którym mowa w § 1.

Jest to przestępstwo indywidualne, którego sprawcą może być wyłącznie osoba, wobec której orzeczono obowiązek przebywania w miejscu stałego pobytu lub obowiązek stawiennictwa.

Skutkiem zachowania sprawcy jest utrudnianie lub udaremnianie kontrolowania określonego w § 1 obowiązku (przestępstwo materialne). Przestępstwo to może być popełnione zarówno przez działanie, jak i zaniechanie. Od strony podmiotowej wymagana jest umyślność w obu postaciach zamiaru.

Szczegółowy zakres zachowań penalizowanych na podstawie art. 244a § 2 k.k. dookreśla norma blankietowa, która odsyła do przepisów o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego, które zawarte są w ustawie z dnia 7 września 2007 r. o wykonywaniu kary pozbawienia wolności poza zakładem karnym w systemie dozoru elektronicznego.³¹

Na zakończenie warto wskazać, że przedstawiony przez Ministerstwo Sprawiedliwości projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny oraz niektórych innych ustaw (wersja z dnia 10 grudnia 2013 r.) zawiera propozycje daleko idących zmian w treści art. 41b oraz uchylecia art. 244a k.k., będącego przedmiotem niniejszego opracowania.

²⁹ Zob. K. Wiak, [w:] A. Grześkowiak, K. Wiak (red.), *Kodeks karny. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 1072.

³⁰ Zob. M. Mozgawa, *Komentarz do art. 244(a) Kodeksu karnego*, stan prawny: 1.01.2013, lex.online.wolterskluwer.pl

³¹ tj. Dz. U. z 2010 r. Nr 142, poz. 960 ze zm.

W projekcie tym proponuje się nadać nowe brzmienie art. 41b k.k. zmierzające do wyłączenia z jego zakresu obowiązków, które mogą zostać nałożone na skazanego w związku z orzeczeniem środka karnego oraz zniesienia nadmiernej kazuistyki tego przepisu.³²

W uzasadnieniu zmiany stwierdza się, że „Obowiązujący art. 41b jest niewłaściwie skonstruowany pod względem legislacyjnym. Zawiera także rozwiązania wątpliwe co do ich zgodności z Konstytucją (nakaz stawiennictwa w miejscu określonym przez komendanta policji, które może być znacznie odległe od miejsca zamieszkania). Przepis jest zbyt kazuistyczny. Propozycja zawiera określenie podstawy orzeczenia zakazu, określenie jego zakresu terytorialnego. Błędem jest wymaganie wskazania w wyroku nie tylko dyscyplin sportowych, ale też nazw klubów. Zakaz powinien dotyczyć wszystkich imprez masowych określonego rodzaju. Wątpliwe jest nadzorowanie przestrzegania wykonywania zakazu, o którym mowa w art. 41 § 3, poprzez dozór elektroniczny. Zbyt kosztowne jest instalowanie aparatury przed kolejnymi imprezami. Znacznie prostsze jest sprawdzanie obecności, np. przez wizytę policjanta w miejscu zamieszkania skazanego”.

Dobór próby

Zaplanowano dobranie prób spraw z art. 244 i 244a kodeksu karnego.

Co do art. 244 k.k., jego dyspozycja obejmuje niestosowanie się do dość licznych, wymienionych tam zakazów – tylko jednym z nich jest zakaz wstępu na imprezę masową. Wynikała z tego konieczność wybrania w sądach tych spraw spośród wszystkich, w których zastosowano przepis omawianego artykułu. W tym celu sądy rejonowe (318) podzielono na pięć warstw, w zależności od liczb zapadłych w nich wyroków z art. 244 k.k., w ramach których przeprowadzono losowanie, które wyłoniło 64 sądy. Następnie zwrócono się do prezesów tych wylosowanych sądów o przesłanie do IWS akt trzech ostatnich spraw zakończonych prawomocnie w 2012 roku w [danym] sądzie skazaniem za przestępstwo z art. 244 k.k. – polegające na niestosowaniu się do zakazu wstępu na imprezę masową, co zakładało, jak już wspomniano, konieczność przejrzenia w sądzie spraw i wybrania tych odnoszących się do takiego zakazu wstępu. Gdyby owa procedura przyniosła spodziewany skutek, osiągnięto by próbę 192 spraw. Tak się jednak nie stało. Wszyscy prezesi sądów bądź odpowiedzieli, że w ich sądach spraw takich nie ma, bądź, nie komentując tego w swoich pismach, nadesłali, zamiast żądanych, sprawy z art. 244a k.k. Należy więc uznać, że spraw z art. 244 k.k. dotyczących zakazu wstępu na imprezę masową nie ma (albo że są one tak nieliczne, że nie udało się ich w sądach odnaleźć). Pewnym wytłumaczeniem może być fakt obowiązywania przepisu art. 244 k.k. w obecnym brzmieniu, uwzględniającym zakaz wstępu na imprezę masową, dopiero od 1 stycznia 2012 roku³³, choć trudno sobie wyobrazić, by cały rok był tu okresem zbyt krótkim.

³² Art. 41b § 1. Sąd może orzec zakaz wstępu na imprezę masową określonego rodzaju, jeżeli przestępstwo zostało popełnione w związku z taką imprezą i gdy udział sprawcy w imprezach masowych zagraża bezpieczeństwu lub spokojowi publicznemu.

§ 2. Zakaz wstępu na imprezy masowe określonego rodzaju obejmuje imprezy masowe organizowane na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej.

§ 3. Sąd orzeka zakaz wstępu na imprezę masową określonego rodzaju w razie ponownego skazania sprawcy w warunkach określonych w § 1.

³³ Zmiana wprowadzona ustawą z 31 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 217, poz. 1280).

Odnosnie art. 244a k.k., według danych Ministerstwa Sprawiedliwości, w 2012 roku zapadło w całej Polsce 448 nieprawomocnych wyroków skazujących za przestępstwo z art. 244a k.k. – w 87 sądach rejonowych (w jednym sądzie, w którym takie sprawy były, występowało od kilku do kilkunastu takich przypadków). Aby osiągnąć docelową próbę 80 skazań, wylosowano jedną czwartą spośród tych 87 sądów, czyli 22. Do prezesów wylosowanych sądów rejonowych zwrócono się z prośbą o przesłanie do IWS akt wszystkich spraw zakończonych prawomocnie w [danym] sądzie w 2012 roku skazaniem za przestępstwo z art. 244a k.k. (§ 1 bądź § 2³⁴).

W rezultacie uzyskano zatem wyłącznie sprawy z art. 244a k.k., wszystkie o niestawienie (tj. § 1), w ogólnej liczbie 87, z 28 sądów rejonowych (tj. 22 do których zwrócono się o takie sprawy oraz sześciu które nadesłały sprawy z art. 244a k.k. zamiast tych z art. 244 k.k. – z uwagi na ogólnie dość małą liczebność uzyskanej próby, także sprawy z tych sądów zostały do niej włączone).

Wszystkie postępowania, z wyjątkiem jednego, prowadzono wobec jednego tylko oskarżonego (w tej jednej sprawie wystąpiło ich dwóch). W opracowaniu pominięto drugiego oskarżonego z tej jednej sprawy, co praktycznie nie wpływa na opisywane wyniki, a zwiększa porządek.

Poza sprawami zakończonymi skazaniem, do próby trafiła także jedna zakończona warunkowym umorzeniem postępowania.

Uzyskano więc próbę 87 spraw z art. 244a k.k., toczących się wobec również 87 osób i (z wyjątkiem jednej sprawy) zakończonych skazaniem.

Niektóre informacje o osądzonych³⁵

Niemal wszyscy osądzeni byli mężczyznami (w próbie znalazła się jedna kobieta, tj. zaledwie ponad 1%).

Wiek osądzonych przedstawiono w tabeli 1.

Tabela 1. Wiek osądzonych

Wiek (w latach)	Liczba osądzonych	Procent
do 25 (najmłodszy 19)	39	44,8
pow. 25 do 30	28	32,2
pow. 30 do 35	14	16,1
pow. 35 do 40	4	4,6
pow. 40 (najstarszy 46)	2	2,3
Ogółem	87	100

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, liczebności (i tym samym udziały) w kolejnych pięcioletnich (z wyjątkiem pierwszego) przedziałach czasowych wyraźnie maleją. W próbie nie ma osób najmłodszych tj. siedemnasto- i osiemnastoletnich, jak również

³⁴ Jak już wspomniano, spraw z § 2 tego artykułu nie było w ogóle.

³⁵ Niemal wszyscy „osądzeni” zostali skazani, wobec jednej osoby zastosowano warunkowe umorzenie postępowania.

najstarszych – powyżej 46 lat (przy czym osoby w wieku powyżej 40 lat są tylko dwie, od 35 do 40 tylko cztery, razem poniżej 7%). Zdecydowana większość osądzonych to zatem osoby w wieku do 35 lat – nieco powyżej 93%, a więc młode i dość młode.

Wykształcenie osądzonych przedstawiono w tabeli 2.

Tabela 2. Wykształcenie osądzonych

Wykształcenie	Liczba osądzonych	Procent
podstawowe	21	24,1
zawodowe	27	31,0
gimnazjalne	11	12,6
średnie	24	27,6
wyższe	4	4,6
Ogółem	87	100

Tak więc najliczniejsze grupy to osoby o wykształceniu zawodowym (niemal jedna trzecia), średnim (ponad jedna czwarta) i podstawowym (poniżej jednej czwartej). Mniej liczna była grupa osób o wykształceniu gimnazjalnym (niecałe 13%), a najmniej liczna – wyższym (mniej niż jedna dwudziesta).

Pracę lub źródło utrzymania osądzonych przedstawiono – w kolejności wynikającej z liczebności - w tabeli 3.

Tabela 3. Praca lub źródło utrzymania osądzonych

Praca/źródło utrzymania	Liczba	Procent
Stale zatrudnienie*	30	34,5
Prace dorywcze**	18	20,7
Na utrzymaniu innej osoby – nie pracuje i nie uczy się	14	16,1
Niejasne źródło utrzymania	13	14,9
Na utrzymaniu innej osoby – uczeń/student	6	6,9
Inne***	6	6,9
Ogółem	87	100

* Przez stałe zatrudnienie rozumie się tutaj zatrudnienie ciągłe, niezależnie od jego formy, niekoniecznie na podstawie umowy o pracę.

** Przez prace dorywcze rozumie się tutaj wykonywanie prac odrębnych na podstawie umów o dzieło lub zlecenia, lecz także bez umowy, „na czarno”.

*** W kategorii „inne” zawiera się (po jednym przypadku): mikroprzedsiębiorca, przedsiębiorca zatrudniający co najmniej dwie osoby, rencista, osoba wykonująca prace okresowe, w tym sezonowe, osoba „otrzymująca pieniądze z racji opieki nad dzieckiem” oraz osoba odbywająca płatną praktykę w firmie.

Jak wynika z przedstawionych powyżej danych, wyraźnie ponad jedna trzecia osądzonych była zatrudniona – w tej czy innej formie – na stałe. Prace dorywcze wykonywała ich ponad jedna piąta, co razem daje wyraźnie ponad połowę osądzonych. Uczniowie i studenci (pozostający na utrzymaniu innych osób) stanowili niemal 7%. Dość liczna okazała

się kategoria osób nie uczących się i nie pracujących, pozostających na utrzymaniu innej osoby – ponad 16%. Źródło utrzymania niemal 15% osądzonych było niejasne.

Dochody osiągnięte przez osądzonych – tych, którzy je osiągnęli, tj. 51 (poniżej 60% ich ogólnej liczby) - przedstawiono w tabeli 4.

Tabela 4. Dochody osiągnięte przez osądzonych

Miesięczny dochód, w złotych*	Liczba osądzonych	Procent
do 1000	14	27,5
pow. 1000 do 2000	26	51,0
pow. 2000 do 3000	10	19,6
5000	1	2,0
Ogółem	51	100

* Osądzeni najczęściej podawali do protokołu bądź wysokość dochodu netto, bądź bez sprecyzowania, czy chodzi o kwotę netto czy brutto. Tylko wyjątkowo stwierdzano, że jest to dochód brutto (przychód). Jak z tego wynika, zdecydowanie przeważały osoby osiągające dochód od powyżej 1000 do 2000 zł. (ponad połowa osiągających jakiegokolwiek dochód). Ponad jedna czwarta osądzonych miała dochód do 1000 zł, a niemal jedna piąta – od powyżej 2000 do 3000 zł. Jedna osoba zarabiała miesięcznie 5000 zł.

Uprzednia karalność osądzonych

Uprzednią karalność osądzonych za przestępstwa przedstawiono w tabeli 5.

Tabela 5. Uprzednia karalność osądzonych za przestępstwa

Uprzednia karalność	Liczba osądzonych	Procent
Niekarany	20	23,0
Karany	67	77,0
Ogółem	87	100

A zatem zdecydowana większość osądzonych – 77% - była uprzednio karana za przestępstwo. Poniżej zostało to przedstawione szczegółowo, w rozbiciu na opisane tam grupy czynów.

Uprzednia karalność za przestępstwa inne, niż określone w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych oraz związane z imprezą masową i inne niż te z art. 244 (związane z imprezą masową) bądź 244a k.k.

Uprzednie skazania osądzonych za przestępstwa inne, niż określone w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych oraz związane z imprezą masową i inne, niż związane z imprezą masową oraz inne niż te z art. 244 (związane z imprezą masową) bądź 244a (dalej: „przestępstwa inne”) przedstawiono w tabeli 6.

Tabela 6. Liczba uprzednich skazań osądzonych za „przestępstwa inne”

Uprzednie skazania	Liczba skazanych	Procent
uprzednio niekarany	39	44,8
karany jednokrotnie	26	29,9
karany więcej niż jednokrotnie	22	25,3
Ogółem	87	100

Jak wynika z tych danych, najwięcej, bo niemal 45% osądzonych nie było uprzednio karanych za „przestępstwo inne”. Karanych jednokrotnie było nieco więcej, niż karanych ponad jednokrotnie (odpowiednio niemal 30% i nieco ponad 25%).

Liczby uprzednich skazań osób karanych więcej niż jednokrotnie za „przestępstwa inne” (22, tj. nieco ponad jedna czwarta wszystkich) przedstawiono w tabeli 7.

Tabela 7. Liczba uprzednich skazań osób karanych więcej niż jednokrotnie za „przestępstwa inne”

Liczba uprzednich skazań	Liczba skazanych	Procent
2	3	13,6
3	3	13,6
4	7	31,8
5	7	31,8
6	1	4,5
7	1	4,5
Ogółem	22	100

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, wśród osądzonych przeważały osoby karane uprzednio cztero- i pięciokrotnie (razem niemal 64%). Mniej było osób karanych dwu- i trzykrotnie (razem nieco ponad 27%), a najmniej tych karanych sześć- i siedmiokrotnie (poniżej jednej dziesiątej).

„Przestępstwa inne”, za które zostali skazani ci osądzeni, którzy byli uprzednio karani jednokrotnie (26, tj. niemal 30% ogółu osądzonych), przedstawiono w tabeli 8.

Tabela 8. Rodzaje „przestępstw innych” – uprzednie skazanie jednokrotne

Przestępstwo	Liczba skazanych	Procent
Kodeks karny		
art. 145 § 1 (uchylanie się od zastępczej służby wojskowej)	1	3,8
art. 157 § 3 (nieumyślne spowodowanie lekkiego uszczerbku na zdrowiu)	1	3,8
art. 158 § 1 (udział w bójce lub pobiciu)	3	11,5
art. 159 (udział w bójce lub pobiciu z użyciem niebezpiecznego przedmiotu)	1	3,8
art. 178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości)	1	3,8
art. 178a § 2 (prowadzenie innego pojazdu w stanie nietrzeźwości)	1	3,8
art. 222 § 1 (naruszenie nietykalności cielesnej funkcjonariusza)	1	3,8
art. 223 § 1 (czynna napaść na funkcjonariusza)	1	3,8
art. 226 § 1 (znieważenie funkcjonariusza publicznego)	5	19,2
art. 254 § 1 (czynny udział w zbiegowisku)	1	3,8
art. 266 § 1 (ujawnienie informacji stanowiącej tajemnicę)	1	3,8
art. 280 § 1 (rozbój)	1	3,8
art. 297 § 1 (oszustwo kredytowe)	1	3,8
Kodeks karny z 1969 r.		
art. 145 § 1 (spowodowanie wypadku w ruchu lądowym...)	1	3,8
art. 158 § 1 (udział w bójce lub pobiciu)	1	3,8
Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii		
art. 62 ust. 1 (posiadanie środków odurzających)	4	15,4
Kodeks karny skarbowy		
art. 54 § 1 (nieujawnienie przedmiotu lub podstawy opodatkowania)	1	3,8
Ogółem	26	100

Jak widać, najbardziej istotny jest tutaj udział różnych przestępstw skierowanych przeciwko funkcjonariuszowi publicznemu: art. 222 § 1, 223 § 1 i art. 226 § 1 – razem około 27%. Na drugim miejscu należy wymienić stypizowany w trzech przepisach udział w bójce

lub pobiciu: art. 158 § 1 k.k., art. 159 k.k. oraz art. 158 § 1 k.k. z 1969 r. – niemal jedna piąta. Ponad 15% stanowią natomiast przestępstwa z art. 62 ust. 1 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii. Wymienione kategorie to ponad 60% wszystkich „przestępstw innych”, których dopuścili się osądzeni uprzednio karani jednokrotnie. Pozostałe czyny są bardzo zróżnicowane.

Co do osądzonych karanych uprzednio więcej niż jeden raz (było ich 22), odnotowano kwalifikacje prawne do trzech takich przestępstw, w kolejności od najnowszego. Pierwsze, bezpośrednio wcześniejsze skazanie przedstawiono w tabeli 9.

Tabela 9. Rodzaje „przestępstw innych” – uprzednie pierwsze skazanie osób skazanych więcej niż raz

Przestępstwo	Liczba skazanych	Procent
Kodeks karny		
art. 157 § 1 (spowodowanie średniego uszczerbku na zdrowiu)	3	13,6
art. 158 § 1 (udział w bójce lub pobiciu)	3	13,6
art. 178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości)	1	4,5
art. 190 § 1 (groźba karalna)	1	4,5
art. 226 § 1 (znieważenie funkcjonariusza publicznego)	1	4,5
art. 244 (niestosowanie się do orzeczonego zakazu*)	1	4,5
art. 278 § 1 (kradzież)	6	27,3
art. 278 § 5 (kradzież energii lub karty)	1	4,5
art. 279 § 1 (oszustwo kredytowe)	1	4,5
art. 286 § 1 (oszustwo)	1	4,5
art. 288 § 1 (niszczenie lub uszkodzanie mienia)	2	9,1
Ustawa o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu		
art. 12 pkt 3 (wprowadzenie do obrotu wyrobu tytoniowego...)	1	4,5
Ogółem	22	100

* Niezwiązane z zakazem udziału w imprezie masowej.

Jak wynika z danych przedstawionych w tabeli, najliczniejszym przestępstwem była tu kradzież – wyraźnie poniżej jednej trzeciej. Czyny przeciwko mieniu, tj. kradzież (art. 278 § 1 k.k.), kradzież energii lub karty (art. 278 § 5), oszustwo kredytowe (art. 279 § 1) oraz oszustwo (art. 286 § 1) stanowiły łącznie niemal około 40% wszystkich. Suma odsetków dwóch czynów przeciwko życiu i zdrowiu, tj. spowodowania uszczerbku na zdrowiu (art. 157 § 1 k.k.) i udziału w bójce lub pobiciu (art. 158 § 1 k.k.) to ponad 27%. Udział niższy niż jedna dziesiąta miało uszkodzenie mienia (art. 288 § 1 k.k.).

Drugie wcześniejsze skazanie przedstawiono w tabeli 10.

Tabela 10. Rodzaje „przestępstw innych” – uprzednie drugie wcześniejsze skazanie osób skazanych więcej niż raz

Przestępstwo	Liczba skazanych	Procent
Kodeks karny		
art. 157 § 1 (spowodowanie średniego uszczerbku na zdrowiu)	1	4,5
art. 158 § 1 (udział w bójce lub pobiciu)	2	9,1
art. 178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości)	1	4,5
art. 178a § 2 (prowadzenie innego pojazdu w stanie nietrzeźwości)	3	13,6
art. 207 § 1 (znęcanie)	2	9,1
art. 226 § 1 (znieważenie funkcjonariusza publicznego)	1	4,5
art. 244 (niestosowanie się do orzeczonego zakazu*)	2	9,1
art. 254 § 1 (czynny udział w zbiegowisku)	2	9,1
art. 278 § 1 (kradzież)	3	13,6
art. 288 § 1 (niszczenie lub uszkodzanie mienia)	2	9,1
art. 290 § 1 (kradzież leśna)	2	9,1
Kodeks karny z 1969 r.		
art. 212 § 1 (uszkodzenie mienia)	1	4,5
Ogółem	22	100

* Niezwiązane z zakazem udziału w imprezie masowej.

Jak wynika z zamieszczonych powyżej danych, popełnione przestępstwa były tu bardzo zróżnicowane i trudno znaleźć takie, które miałyby wyraźniejszą przewagę. Można wspomnieć, że czyny przeciwko życiu i zdrowiu – spowodowanie uszczerbku na zdrowiu (art. 157 § 1 k.k.) oraz udział w bójce lub pobiciu (art. 158 § 1 k.k.) - stanowiły niecałe 14% wszystkich przypadków, natomiast przeciwko mieniu – kradzież (art. 278 § 1 k.k.), kradzież leśna (art. 290 § 1 k.k.) i niszczenie lub uszkodzanie mienia (art. 288 § 1 k.k. i art. 212 § 1 k.k. z 1969 r.) – ponad 36%.

Trzecie wcześniejsze skazanie (co najmniej trzykrotnie skazano wcześniej 19 osób) przedstawiono w tabeli 11.

Tabela 11. Rodzaje „przestępstw innych” – uprzednie trzecie wcześniejsze skazanie osób skazanych więcej niż raz

Przestępstwo	Liczba skazanych	Procent
Kodeks karny		
art. 158 § 1 (udział w bójce lub pobiciu)	2	10,5
art. 178a § 1 (prowadzenie pojazdu mechanicznego w stanie nietrzeźwości)	1	5,3
art. 207 § 1 (znęcanie)	2	10,5
art. 226 § 1 (znieważenie funkcjonariusza publicznego)	1	5,3
art. 254 § 1 (czynny udział w zbiegowisku)	1	5,3
art. 278 § 1 (kradzież)	4	21,1
art. 279 § 1 (oszustwo kredytowe)	3	15,8
art. 280 § 1 (rozbój)	1	5,3
art. 288 § 2 (niszczenie lub uszkodzanie mienia - mniejszej wagi)	1	5,3
Kodeks karny z 1969 r.		
art. 210 § 1 (rozbój)	1	5,3
Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii		
art. 62 ust. 1 (posiadanie środków odurzających)	2	10,5
Ogółem	19	100

Jak z tego wynika, także w wypadku trzeciego wcześniejszego przestępstwa poszczególne popełnione czyny były bardzo zróżnicowane. Można jednak stwierdzić, że zaznaczyła się dość wyraźna przewaga przestępstw przeciwko mieniu – kradzież (art. 278 § 1 k.k.), oszustwo kredytowe (art. 279 § 1 k.k.), rozbój (art. 280 § 1 k.k. i art. 210 § 1 k.k. z 1969 r.) oraz niszczenie lub uszkodzanie mienia (art. 288 § 2 k.k.). Czynny te stanowiły bowiem łącznie wyraźnie ponad połowę wszystkich.

Uprzednia karalność za przestępstwa określone w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych oraz inne przestępstwa popełnione w związku z imprezą masową, jak również za wykroczenia

Udział przestępstw i wykroczeń w uprzednich skazaniach przedstawiono w tabeli 12.

Tabela 12. Uprzednie skazania: przestępstwa/wykroczenia

Upřednie skazania	Liczba skazanych	Procent
upřednio karany za przestępstwo	25	28,7
upřednio karany za wykroczenie	62	71,3
Ogółem	87	100

Tak więc ponad 70% osądzonych odpowiadało za przestępstwo określone w art. 244a k.k. z uwagi na wcześniejsze skazanie za wykroczenie (i orzeczenie omawianego zakazu).

Upřednie skazania osądzonych za przestępstwa określone w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych oraz inne przestępstwa popełnione w związku z taką imprezą przedstawiono w tabeli 13.

Tabela 13. Liczba upřednich skazań osądzonych za przestępstwa z u.b.i.m. związane z imprezą masową

Upřednie skazania	Liczba skazanych	Procent
upřednio niekarany	62*	71,3
karany jednokrotnie	24	27,6
karany więcej niż jednokrotnie	1	1,1
Ogółem	87	100

*Wobec tych osób orzeczono omawiany zakaz za wykroczenie.

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli, zdecydowana większość osądzonych (ponad 70%) nie była wcześniej karana za omawiane przestępstwa. Niemal wszyscy pozostali (niemal 28%) zostali upřednio skazani za te przestępstwa tylko jednokrotnie. W próbie znalazła się tylko jedna osoba ukarana za omawiane czyny więcej niż jednokrotnie (dwukrotnie).

Upřednio karanych za przestępstwa określone w u.b.i.m. i inne czyny związane z imprezą masową było więc ogółem 25 osądzonych (w tym 24 jednokrotnie i 1 dwukrotnie). Rodzaje tych przestępstw, w wypadku wcześniejszych skazań jednokrotnych, przedstawiono w tabeli 10 – owe dwa skazania jednej osoby zapadły (w obu wypadkach) z art. 60 ust. 1 u.b.i.m. (wdarcie się na teren, na którym są rozgrywane zawody sportowe lub nieopuszczenie tego terenu). Należy w tym miejscu przypomnieć, że właśnie za te przestępstwa (poza wykroczeniami) orzeczono zakazy, których naruszenie (tj. naruszenie obowiązku stawiennictwa) spowodowało odpowiedzialność za badane czyny z art. 244a k.k.

Rodzaje przestępstw z u.b.i.m. i związanych z imprezą masową, w wypadku upředniego skazania jednokrotnego, przedstawiono w tabeli 14.

Tabela 14. Rodzaje przestępstw z u.b.i.m. i związane z imprezą masową
– uprzednie skazanie jednokrotne

Przestępstwo	Liczba skazanych	Procent
Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych		
art. 59 ust. 1 (wniesienie lub posiadanie broni na imprezie masowej)	2	8,0
art. 60 ust. 1 (wdarcie się na teren...)	12	48,0
art. 60 ust. 2 (rzucenie przedmiotu...)	4	16,0
art. 60 ust. 3 (naruszenie nietykalności członka służby...)	1	4,0
art. 60 ust. 4 (czyn z poprz. ust. z zakryciem twarzy)	1	4,0
Kodeks karny		
art. 158 § 1 (udział w bójce lub pobiciu)	1	4,0
art. 159 (udział w bójce lub pobiciu z użyciem przedmiotu)	1	4,0
art. 160 § 1 (narażenie na niebezpieczeństwo)	1	4,0
art. 223 § 1 (czynna napaść na funkcjonariusza)	2	8,0
Ogółem	25	100

Jak wynika z powyższych danych, zdecydowanie najczęściej dopuszczano się czynu z art. 60 ust. 1 u.b.i.m. (wdarcie się na teren, na którym są rozgrywane zawody sportowe lub nieopuszczenie tego terenu) – 48%, tj. prawie połowa ogółu tych czynów. Dość liczne były też czyny z art. 60 ust. 2 u.b.i.m. (rzucenie przedmiotu stanowiącego zagrożenie lub zakłócenie przebiegu imprezy w inny, równie niebezpieczny sposób) – 16%.

Uprzednia karalność za wykroczenia określone w ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych

Uprzednio karanych za wykroczenia określone w u.b.i.m. było ogółem 62 osądzonych. Rodzaje tych wykroczeń ukazano w tabeli 15.

Tabela 15. Uprzednie skazanie za wykroczenia z u.b.i.m.

Wykroczenie	Liczba skazanych	Procent
Ustawa o bezpieczeństwie imprez masowych		
art. 54 ust. 1 (niewykonanie polecenia porządkowego)	29	46,8
art. 54 ust. 2 (przebywanie w innym miejscu lub sektorze)	5	8,1
art. 56 (wnoszenie lub posiadanie napojów alkoholowych)	9	14,5
wykroczenia z u.b.i.m. z 1997 r. ^{36*}	9	14,5
Kodeks wykroczeń		
art. 51 ust. 1 (zakłócenie spokoju)	1	1,6
art. 51 ust. 2 (zakłócenie spokoju – chuligańskie)	6	9,7
Brak danych	3	4,8
Ogółem	62	100

* W tym niewykonanie polecenia porządkowego i posiadanie alkoholu. Z uwagi na nakładanie się zakresów tych wykroczeń z wykroczeniami (i przestępstwami) z u.b.i.m. z 2009 r. nie można połączyć danych, o których mowa w tym wierszu tabeli, z innymi.

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli, zdecydowanie najczęściej – w ponad 60% przypadków (jeśli uwzględnić wykroczenia z u.b.i.m. 1997) skazanie zapadało za niewykonanie polecenia porządkowego podczas imprezy masowej.

Uprzednia karalność za przestępstwo określone w art. 244a k.k.

Żaden osądzony nie został uprzednio skazany za czyn z art. 244 k.k., który dotyczyłby zakazu nałożonego na podstawie przepisów u.b.i.m. lub w związku z imprezą masową³⁷.

Uprzednią karalność za czyny określone w art. 244a k.k. przedstawiono w tabeli 16.

Tabela 16. Liczba uprzednich skazań osądzonych za przestępstwo z art. 244a k.k.

Uprzednie skazania	Liczba skazanych	Procent
uprzednio niekarany	68	78,2
karany jednokrotnie	16	18,4
karany więcej niż jednokrotnie	3	3,4
Ogółem	87	100

Jak wynika z tych danych, zdecydowana większość osądzonych, tj. poniżej 80%, nie była karana za czyn z art. 244a k.k. Karanych za to przestępstwo znalazło się w próbie powyżej jednej piątej, w tym karanych więcej niż jednokrotnie tylko ponad 3%.

³⁶ Dz. U. z 1997 r. nr 106, poz. 680.

³⁷ Wynika to z zawartych w aktach kart karnych: wobec skazanych z art. 244 k.k. stosowano inne środki, zwłaszcza zakaz prowadzenia pojazdów.

Zakaz wstępu na imprezę masową

Celem przepisu art. 244a k.k. jest wspomaganie kontroli przestrzegania orzeczonego przez sąd zakazu wstępu na imprezę masową. W niniejszej części opracowania zawarte są informacje o takich zakazach i ich naruszeniach.

Czas zakazu

Zakaz orzeka się na czas od dwóch do sześciu lat. Wymiary orzeczonych zakazów przedstawiono w tabeli 17.

Tabela 17. Długość orzeczonego zakazu wstępu na imprezę masową

Czas zakazu, w latach	Liczba osądzonych	Procent
2	45	51,7
3	17	19,5
4	16	18,4
5	4	4,6
6	4	4,6
warunkowe umorzenie postępowania	1	1,1
Ogółem	87	100

Jak z tego wynika, ponad połowa przypadków to zakazy najkrótsze, dwuletnie. Niemal tyle samo – po mniej niż jednej piątej – jest zakazów trzy- i czteroletnich. Zakazy dłuższe, pięcio- i sześcioletnie stanowią razem mniej niż jedną dziesiątą wszystkich.

Zakres obowiązku stawiennictwa

We wszystkich zbadanych sprawach zakaz wstępu na imprezę masową był połączony z obowiązkiem stawiennictwa w jednostce organizacyjnej policji lub w innym miejscu, zgodnie z treścią art. 65 ust. 3 u.b.i.m. – wynikało to z samego doboru próby badawczej, tj. spraw z art. 244a k.k. W sprawach tych sądy określały rodzaje imprez masowych zgodnie z treścią ust. 4 tego artykułu. Zakres obowiązku stawiennictwa był formułowany rozmaicie. Przedstawiono to w tabeli 18.

Tabela 18. Rodzaje zakresów obowiązku stawiennictwa

Rodzaj zakresu obowiązku stawiennictwa	Liczba przypadków	Procent
Określenie dyscypliny sportowej*, nazwy jednego klubu sportowego i zasięgu terytorialnego (Polska)	19	22,1
Określenie nazwy jednego klubu sportowego i zasięgu terytorialnego (Polska)	13	15,1
Określenie dyscypliny sportowej i nazwy jednego klubu sportowego	7	8,1
Określenie dyscypliny sportowej, nazwy dwóch klubów sportowych i zasięgu terytorialnego (Polska)	5	5,8
Sformułowanie „masowe imprezy sportowe” (bez dalszych specyfikacji)	5	5,8
Określenie dyscypliny sportowej, nazwy jednego klubu sportowego i zasięgu terytorialnego (jedno województwo)	4	4,7
Określenie dyscypliny sportowej i nazwy jednego klubu sportowego oraz wskazanie meczów reprezentacji Polski	3	3,5
Określenie trzech dyscyplin sportowych	3	3,5
Określenie dyscypliny sportowej i nazwy jednego klubu sportowego oraz wskazanie meczów ligowych i pucharu Polski	2	2,3
Inne – po jednym przypadku	25	29,1
Ogółem	86	100

* Najczęściej była to oczywiście piłka nożna, a w dalszej kolejności wyścigi motocyklowe na żużlu. Sporadycznie zdarzał się też hokej.

W tabeli przedstawiono określenia stosowane częściej. Nie wyszczególniono dwudziestu pięciu, które występowały tylko jednokrotnie, przybierając niekiedy dość zawiłe formy. Były też takie, które ograniczały się do jednego wymienionego obiektu sportowego, czy nawet jednego obiektu w zakresie imprez z udziałem jednego tylko klubu.

Należy zwrócić uwagę na określenia ogólne. Ograniczając się do tych z tabeli, jest to zwłaszcza sformułowanie „masowe imprezy sportowe”, jak również określenie tylko trzech dyscyplin sportowych. Obowiązek stawiennictwa podczas „masowych imprez sportowych” jest mianowicie nierealny, a gdyby go nawet zrealizować – krańcowo uciążliwy. To samo dotyczy, choć w nieco mniejszym stopniu, obowiązku stawiennictwa podczas masowych imprez sportowych w ramach trzech, zwłaszcza popularnych, dyscyplin sportu.

Należy zauważyć, że w poprzednim stanie prawnym, przed 1 stycznia 2012 r., zakaz wstępu na imprezę masową był, z mocy ustawy, „połączony z obowiązkiem” osobistego stawiennictwa w jednostce organizacyjnej policji lub w innym miejscu (art. 65 ust. 3 u.b.i.m. w ówczesnym brzmieniu). Niemniej, już wtedy ustawa mówiła o „określeniu rodzajów

masowych imprez (...) w czasie których ukarany jest obowiązany do osobistego stawiennictwa”. Przepis ten był skonstruowany wadliwie. Z jednej bowiem strony, jak wspomniano powyżej, „określenie imprez masowych” dotyczyło obowiązku osobistego stawiennictwa (ust. 3 artykułu 65), z drugiej jednak konkretyzacja tego określenia w postaci wskazania nazw dyscyplin sportowych, nazw klubów i zakresu terytorialnego dotyczyła już „obowiązywania orzeczonego środka” (ust. 4 art. 65 u.b.i.m. w ówczesnym brzmieniu).

Praktyka rozstrzygnęła tę sprzeczność tak, że konkretyzacja dotyczyła tego drugiego – „orzeczonego środka” (a tym samym także obowiązku stawiennictwa). Taka wykładnia powodowała, że zakaz wstępu był określany równie wąsko, co obowiązek stawiennictwa. Obecnie (tj. od 1 stycznia 2012 r.), tj. w sytuacji, w której zakazowi wstępu na imprezę masową obowiązek stawiennictwa towarzyszy tylko fakultatywnie (art. 65 ust. 3 u.b.i.m. w obecnym brzmieniu), sąd „określa rodzaje imprez masowych, których dotyczy obowiązek stawiennictwa”. Tak więc określenie rodzajów imprez masowych dotyczy tylko owego obowiązku stawiennictwa, nie wpływając – z uwagi na brzmienie wskazanych przepisów – na zakres samego zakazu. Dodatkowym argumentem jest tu treść art. 67 u.b.i.m. w obecnym brzmieniu. Skoro mianowicie zakaz wstępu „dotyczy meczu rozgrywanego (...) poza terytorium Rzeczypospolitej Polskiej” (z mocy prawa), jakże sąd mógłby określić „zakres terytorialny” zakazu, np. że dotyczy on Polski albo wskazanego województwa? Zakaz obejmowałby wtedy np. jedno województwo i skazany mógłby uczestniczyć w imprezach masowych w innym, a nie mógłby za granicą – taka wykładnia prowadziłaby do absurdu. W praktyce sądów to ważne rozróżnienie nie istnieje. Wydaje się, że może to wynikać z niedostrzeżenia, że omawiany przepis uległ radykalnej zmianie. O ile poprzednio, jak już wspomniano, możliwa była wykładnia, w myśl której konkretyzacja dotyczyła samego zakazu, o tyle obecnie nie jest to już możliwe. A sądy orzekają „zakaz wstępu na imprezę masową w postaci...” (tu następuje skonkretyzowanie, np. w postaci meczów piłki nożnej rozgrywanych przez drużynę wymienionego z nazwy klubu), połączony z obowiązkiem stawiennictwa (obojętnie, czy połączony fakultatywnie, czy obligatoryjnie). A przecież, jak już wspomniano, zakres imprez masowych objętych zakazem wstępu i zakres tych imprez objęty obowiązkiem stawiennictwa nie muszą być tożsame – i obecnie nie są.

W kontekście zakazu ustawa mówi (zarówno w poprzednim, jak i obecnym stanie prawnym) o „orzeczeniu środka karnego zakazu wstępu na imprezę masową”. Taki środek, wobec braku dalszych specyfikacji, jest więc zakazem wstępu na wszelkie imprezy masowe (zdefiniowane w ustawie – art. 3 ust. 1 u.b.i.m.) i nie można uznać, że jego zakres uległ zawężeniu z uwagi na skonkretyzowanie dodatkowego narzędzia kontroli wykonywania zakazu, jakim jest obowiązek stawiennictwa. Jest to zresztą logiczne. Sam zakaz może być bardzo szeroki. Nie jest bowiem na pewno bardziej dotkliwy, niż np. zakaz wykonywania zawodu, czy zakaz prowadzenia pojazdów. Natomiast obowiązek stawiennictwa musi być określany dość wąsko, gdyż w przeciwnym wypadku byłby nadmiernie represyjny oraz trudny, czy wręcz niemożliwy do wykonywania. Pozostaje kwestią dyskusyjną, czy sąd może skonkretyzować i tym samym zawęzić zakaz wstępu na imprezy masowe tak samo, jak w wypadku obowiązku stawiennictwa – co ma miejsce w praktyce. Jest jednak chyba niewątpliwe, że jeśli już tego nie uczyni, zakaz dotyczy wszystkich imprez masowych.

Naruszenie obowiązku stawiennictwa i reakcja na nie

Sprawdzono, po jakim czasie, po wydaniu i uprawomocnieniu się wyroku, osądzeni zaczynali naruszać obowiązek stawiennictwa w jednostce policji lub innym miejscu. Zostało to przedstawione w tabeli 19.

Tabela 19. Czas, po jakim nastąpiło (pierwsze) niestawiennictwo

Czas	Liczba przypadków	Procent
do 6 miesięcy	22	25,3
pow. 6 miesięcy do roku	26	29,9
pow. roku do 1,5 roku	10	11,5
pow. 1,5 roku do 2 lat	12	13,8
pow. 2 lat do 2,5 roku	4	4,6
pow. 2,5 roku do 3 lat	8	9,2
pow. 3 lat do 3,5 roku	3	3,4
pow. 3,5 roku do 4 lat	2	2,3
Ogółem	87	100

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli, osądzeni nie stawiali się, albo zaczynali się nie stawiać, w jednostce policji albo innym miejscu najczęściej w ciągu pierwszego roku – razem ponad 55%, następnie zaś w ciągu roku drugiego – razem ponad jedna czwarta. Późniejsze pierwsze niestawiennictwa były już wyraźnie rzadsze.

Formalnie rzecz biorąc, reakcja na niestawiennictwo osoby zobowiązanej do tego w wyroku powinna nastąpić już przy pierwszym takim przypadku. Można też jednak zrozumieć zareagowanie po kilku, zwłaszcza jeśli z treści orzeczonego obowiązku i kalendarza rozgrywek wynika, że obowiązek stawiennictwa dotyczy bardzo krótkiego okresu. Nie jest natomiast dopuszczalne niereagowanie na niestawiennictwo wielokrotne. Policja uzyskuje przecież natychmiast informację umożliwiającą (i nakazującą) ściganie, w postaci prostej nieobecności osoby zobowiązanej do stawiennictwa. Sprawdzono zatem, po ilu niestawiennictwach w jednostce policji lub innym miejscu policja reaguje, tj. przeprowadza ewentualnie postępowanie sprawdzające i wszczyna postępowanie o przestępstwo z art. 244a. Zostało to przedstawione w tabeli 20.

Tabela 20. Reakcja na niestawienictwa

Liczba niestawienictw, po których nastąpiła reakcja	Liczba przypadków	Procent
1	25	29,1
2	16	18,6
3	8	9,3
4	7	8,1
5	9	10,5
6	1	1,2
7	2	2,3
8	2	2,3
9	2	2,3
10	1	1,2
Ogółem przypadki do 10	73	84,9
pow. 10 do 20	6	7,0
pow. 20 do 30	2	2,3
pow. 30 do 40	2	2,3
75	1	1,2
Brak danych*	2	2,3
Ogółem	86	100

* W obu przypadkach brak danych wynikał z, po pierwsze, braku w aktach sprawy stosownych informacji z postępowania przygotowawczego (oraz ewentualnie sprawdzającego), po drugie zaś, z niesprecyzowania liczby niestawienictw w czy to w akcie oskarżenia, czy wyroku – poprzestano tam na odwołaniu się do konstrukcji ciągu (albo ciągów) przestępstw (art. 91 § 1 k.k.). Z uwagi na przyjęcie kilku ciągów przestępstw oraz podane okresy było jednak jasne, że chodzi tam o niestawienictwa wielokrotne.

Jak wynika z powyższych danych, reakcja następowała najczęściej po jednym lub dwóch niestawienictwach (razem prawie połowa przypadków), następnie zaś po trzech, czterech i pięciu (razem niemal 28% przypadków). Na ogół zatem – w około trzech czwartych spraw – reakcję można uznać, stosując liberalne podejście, za wystarczająco szybką. Natomiast w jednej czwartej spraw reakcja była zbyt opóźniona, co dotyczy zwłaszcza tych, w których wszczynano postępowanie dopiero po kilkudziesięciu niestawienictwach. Należy dodać, że stwarza to swoisty dylemat przy wymiarze kary. Sądy mają mianowicie do czynienia ze sprawcami, którzy naruszyli obowiązek raz albo kilka razy, lecz także z tymi, którzy uczynili to razy kilkanaście albo nawet kilkadziesiąt – a przecież było to uzależnione od chwili, w której policja zdecydowała się działać. Choć w wypadku pierwszej grupy nie wiemy, czy osoby te naruszałyby nadal obowiązek stawienictwa (sprawa dotyczyła niestawienictw do chwili reakcji policji), to w wypadku drugiej mamy już taką pewność – osoby te nie stawiały się wielokrotnie, o czym informacje znalazły się w aktach. Co do tych ostatnich osób czekano niejako, aż uzbiera się duża liczba niestawienictw.

Kwalifikacje prawne czynów i kary

W wypadku dopuszczenia się co najmniej dwóch czynów z art. 244a k.k. możliwe jest zakwalifikowanie ich odrębnie, jak również potraktowanie jako czynu ciągłego (art. 12 k.k.) bądź ciągu przestępstw (art. 91 § 1 k.k.). Należy zauważyć, że ma to istotne konsekwencje. Konstrukcja czynu ciągłego jest bowiem dla skazanego korzystna (więcej niż jedno zachowanie stanowi jeden czyn), natomiast konstrukcja ciągu przestępstw – niekorzystna (zwiększenie górnej granicy ustawowego zagrożenia o połowę). Przy zakwalifikowaniu zachowań jako odrębnych czynów stosuje się natomiast przepisy o karze łącznej, powodujące wymierzenie kary łącznej w granicach od najwyższej z kar wymierzonych za poszczególne przestępstwa do ich sumy (art. 86 § 1 k.k.) – to, czy w danym wypadku jest to dla sprawcy korzystniejsze, czy mniej korzystne w relacji do przyjęcia konstrukcji z art. 91 § 1 k.k., zależy każdorazowo od rozstrzygnięcia sądu.

Na tle badanych spraw nasuwa się też pewien problem. Warunki zastosowania instytucji określonych w art. 12 i 91 § 1 k.k. nie różnią się pod względem progowej liczby zachowań i czasu. W obu wypadkach jest to „dwa lub więcej” odpowiednio zachowań albo przestępstw; także w obu wypadkach muszą one mieć miejsce „w krótkich odstępach czasu”. Warunek „popelnienia w podobny sposób” (art. 91 § 1 k.k.) nie ma tu znaczenia, gdyż badane czyny są identyczne i *ipso facto* muszą być popełniane podobnie, a właściwie identycznie. Różnica – na tle omawianych spraw - polega wyłącznie na tym, że warunkiem zastosowania przepisu art. 12 k.k. jest podjęcie zachowań „w wykonaniu z góry powziętego zamiaru”. *Ergo*: wobec sprawcy, który realizował z góry powzięty zamiar lekceważenia nałożonego na niego obowiązku ma zastosowanie korzystniejszy dla niego przepis art. 12 k.k., podczas gdy wobec sprawcy, który każdorazowo się wahał i wreszcie postanawiał obowiązek naruszyć – przepis art. 91 § 1 k.k., podwyższający ustawowe zagrożenie karą. Należy dodać, że nie ma w praktyce możliwości stwierdzenia, czy sprawca, nie stawiając się w jednostce organizacyjnej policji, działał „w wykonaniu z góry powziętego zamiaru” - zresztą, w zbadanych sprawach, nikt takiego pytania oskarżonemu nie zadawał.

Przykład omawianych spraw wskazuje przy okazji wady konstrukcji czynu ciągłego i ciągu przestępstw. Podobne wątpliwości mogą się mianowicie zrodzić także przy przestępstwach innego rodzaju. Warto zatem rozważyć rezygnację z tego ustawowego rozróżnienia i ewentualnie powrót do konstrukcji przestępstwa ciągłego.

Spraw o co najmniej dwa czyny z art. 244a k.k. było w próbie 65. Sposoby ich kwalifikowania przedstawiono w tabeli 21.

Tabela 21. Rodzaje kwalifikacji czynów

Sposób zakwalifikowania	Liczba przypadków	Procent
jako odrębne czyny	6	9,2
jako czyn ciągły (art. 12 k.k.)	21	32,3
jako ciąg przestępstw (art. 91 § 1 k.k.)	38	58,5
Ogółem	65	100

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli, najczęściej, bo w poniżej 60% przypadków, stosowano konstrukcję ciągu przestępstw. Konstrukcję czynu ciągłego przyjęto natomiast w niemal jednej trzeciej przypadków. Kwalifikacji odrębnych (powodujących działanie przepisów o karze łącznej) wystąpiło poniżej jednej dziesiątej.

Orzeczone kary poszczególnych rodzajów przedstawiono w tabeli 22.

Tabela 22. Rodzaje orzeczonych kar

Rodzaj kary	Liczba przypadków	Procent
Kara grzywny (samoistnej)	40	46,5
Kara ograniczenia wolności	14	16,3
Kara pozbawienia wolności (w zawieszeniu)	23	26,7
Kara pozbawienia wolności (w zawieszeniu) i grzywna	5	5,8
Kara pozbawienia wolności (bezwzględna)	3	3,5
Brak danych	1	1,2
Ogółem	86	100

Najczęściej stosowano więc karę grzywny (wyraźnie poniżej połowy przypadków), następnie karę pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania (wyraźnie poniżej jednej trzeciej przypadków), w dalszej kolejności karę ograniczenia wolności (wyraźnie poniżej jednej piątej przypadków). W 3,5% spraw orzeczono natomiast bezwzględną karę pozbawienia wolności. Tym przypadkom (trzem) należy się przyjrzeć bliżej.

*W sprawie (...) IIK 988/11 za czyn z art. 244a k.k. wymierzono karę najsurowszą, równą górnej granicy ustawowego zagrożenia. Dwudziestojednoletni mężczyzna o wykształceniu zawodowym, niepracujący i nie uczący się, pozostający na utrzymaniu rodziców, uprzednio karany jednokrotnie za czyn z art. 158 § 1 k.k. – tj. niekarany za zarówno przestępstwo z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, jak i za naruszenie zakazu bądź obowiązku stawiennictwa, art. 244, art. 244a k.k. - naruszył, po raz pierwszy po 11 miesiącach, obowiązek stawiennictwa (związany z 36-miesięcznym zakazem wstępu na imprezę masową) - **26-krotnie**. Przyjęto konstrukcję ciągu przestępstw (art. 91 § 1 k.k.) i wymierzono za to karę dwóch lat pozbawienia wolności. Ponadto, oskarżony został tym samym wyrokiem skazany na karę jednego roku pozbawienia wolności za czyny z ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii – art. 59 ust. 1 (udzielenie środka lub substancji w celu osiągnięcia korzyści) i art. 62 ust. 2 (posiadanie znacznej ilości środków lub substancji). Trzyletnia kara łączna nie mogła oczywiście zostać zawieszona. W wyniku wniesionej apelacji sąd okręgowy zmienił wyrok w ten sposób, że orzekł karę łączną w wymiarze dwóch lat i zawiesił jej wykonanie.*

W sprawie Sądu Rejonowego w Goleniowie IIK 660/11 dwudziestodwujęcioletni mężczyzna o wykształceniu podstawowym, wykonujący prace dorywcze i osiągający dochód około 2500 zł miesięcznie, uprzednio karany pięciokrotnie, w trzech ostatnich przypadkach za czyny z art. 278 § 1 k.k. (kradzież), art. 290 § 1 k.k. (kradzież leśna) i art. 158 § 1 k.k. (udział w bójce lub pobiciu) - tj. niekarany za zarówno przestępstwo z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, jak i za naruszenie zakazu bądź obowiązku stawiennictwa, art. 244, art.

244a k.k. - naruszył, po raz pierwszy po pięciu miesiącach, obowiązek stawiennictwa (związany z 36-miesięcznym zakazem wstępu na imprezę masową) - **19-krotnie**. Przyjęto konstrukcję ciągu przestępstw (art. 91 § 1 k.k.) i wymierzono za to karę jednego roku pozbawienia wolności. Od tego wyroku nie apelowano.

W sprawie Sądu Rejonowego w Białymstoku VIIK 357/12 dwudziestosześcioletni mężczyzna o wykształceniu średnim, o niejasnym źródle utrzymania, uprzednio karany czterokrotnie za czyny z art. 278 § 1 k.k. - tj. niekarany za zarówno przestępstwo z ustawy o bezpieczeństwie imprez masowych, jak i za naruszenie zakazu bądź obowiązku stawiennictwa, art. 244, art. 244a k.k. - odbywający karę za inne, wcześniejsze przestępstwo, naruszył, po raz pierwszy po roku, obowiązek stawiennictwa (związany z 36-miesięcznym zakazem wstępu na imprezę masową) - **5-krotnie**. Przyjęto konstrukcję czynu ciągłego (art. 12 k.k.) i wymierzono za to karę trzech miesięcy pozbawienia wolności. Wyrok nie został zaskarżony.

We wszystkich tych sprawach, zwłaszcza w dwóch pierwszych, niestawiennictwo było wielokrotne (26, 19 i 5 zachowań). Jak już wspomniano, jest to uzależnione od szybkości reakcji policji na przypadki niestawiennictwa. Nie można jednak przyjąć, że to właśnie zadecydowało o orzeczeniu kary pozbawienia wolności bez jej zawieszenia. W pierwszej sprawie oskarżony został uznany za winnego także innych czynów, w drugiej był uprzednio aż pięciokrotnie karany za inne czyny, w trzeciej zaś – uprzednio karany czterokrotnie i w chwili orzekania odbywał karę pozbawienia wolności. Te czynniki mogły zadecydować, a zatem brak jest dowodu na tezę, że skazanie na bezwzględną karę pozbawienia wolności zostało spowodowane – oczywiście poza zachowaniami samego oskarżonego – zwłoką we wszczęciu postępowania, co jednak nie wyklucza znaczenia tego faktu przy wyrokowaniu.

Wysokość wszystkich orzeczonych kar grzywny samoistnej (40) i obok kary pozbawienia wolności (5) - wynikającą z przemnożenia liczby stawek dziennych przez wysokość jednej stawki - przedstawiono w tabeli 23.

Tabela23. Wysokość orzeczonych kar grzywny

Wysokość kary grzywny, w złotych	Liczba przypadków	Procent
do 500	14	31,1
pow. 500 do 1000	20	44,4
po. 1000 do 2000	10	22,2
3000	1	2,2
Ogółem	45	100

Grzywny były więc niskie i dość niskie.

Wysokość orzeczonych kar ograniczenia wolności (której ustawowy wymiar wynosi od miesiąca do roku) przedstawiono w tabeli 24.

Tabela 24. Wysokość orzeczonych kar ograniczenia wolności

Wysokość kary ograniczenia wolności, w miesiącach	Liczba przypadków	Procent
do 6 miesięcy	9	64,3
pow. 6 miesięcy do roku	5	35,7
Ogółem	14	100

Kara ograniczenia wolności była więc wyraźnie częściej orzekana w niższych wysokościach.

Wysokość orzeczonych kar pozbawienia wolności z zawieszeniem wykonania (której wymiar może wynosić do 2 lat) przedstawiono w tabeli 25.

Tabela 25. Wysokość orzeczonych kar pozbawienia wolności (w zawieszeniu)

Wysokość kary pozbawienia wolności w zawieszeniu, w miesiącach	Liczba przypadków	Procent
do 6 miesięcy	13	56,6
pow. 6 miesięcy do roku	6	26,1
pow. roku do 1,5 roku	1	4,3
pow. 1,5 roku do 2 lat	3	13,0
Ogółem	23	100

Kara pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania była więc najczęściej orzekana w wymiarach do 6 miesięcy (poniżej 57%), a następnie od powyżej 6 miesięcy do roku (powyżej 26%). Kary wyższe, powyżej roku, były wymierzane rzadko – razem ponad 17%.

Okres zawieszenia kary (który może wynosić od dwóch do pięciu lat) przedstawiono w tabeli 26.

Tabela 26. Długość okresu próby – kary pozbawienia wolności w zawieszeniu

Długość okresu próby	Liczba przypadków	Procent
2 lata	8	34,8
3 lata	14	60,9
4 lata	1	4,3
Ogółem	23	100

Orzeczone kary pozbawienia wolności były więc zawieszane najczęściej na trzy lata (ponad 60%), rzadziej zaś na dwa (niecałe 35%). Tylko w jednym przypadku (ponad 4%) orzeczono czteroletni okres próby.

Wysokość kary bezwzględnej pozbawienia wolności opisano w zamieszczonych powyżej przykładach.

Niektóre kwestie procesowe – czas postępowania i apelacja

Czas postępowania

Czas trwania postępowania przygotowawczego w zbadanych sprawach z art. 244a k.k. przedstawiono w tabeli 27.

Tabela 27. Czas trwania postępowania przygotowawczego w sprawach z art. 244a k.k.

Czas postępowania przygotowawczego, w miesiącach	Liczba spraw	Procent
do miesiąca	32	36,9
pow. 1 do 2	30	34,6
pow. 2 do 3	9	10,3
pow. 3 do 4	8	9,2
pow. 4 do 5	3	3,4
6	1	1,1
9	1	1,1
około 11	2	2,3
12,5	1	1,1
Ogółem	87	100

Zdecydowana większość postępowań przygotowawczych trwała więc do dwóch miesięcy (ponad 70%), przy czym tych trwających do miesiąca i powyżej miesiąca do dwóch było mniej więcej równo (odpowiednio niemal 37% i powyżej 34%). W ponad jednej dziesiątej spraw postępowanie przygotowawcze trwało od powyżej dwóch miesięcy do trzech, natomiast w niemal jednej dziesiątej – od trzech do czterech. Postępowania dłuższe stanowiły niecałą jedną dziesiątą wszystkich.

Badane sprawy były bardzo proste, przypadki długotrwałego postępowania muszą więc niepokoić.

Czas trwania postępowania sądowego w zbadanych sprawach z art. 244a k.k. przedstawiono w tabeli 28.

Tabela 28. Czas trwania postępowania sądowego w sprawach z art. 244a k.k.

Czas postępowania sądowego, w miesiącach	Liczba spraw	Procent
do miesiąca	20	23,0
pow. 1 do 2	39	45,0
pow. 2 do 3	13	14,9
pow. 3 do 4	6	6,9
pow. 4 do 5	2	2,3
około 6 miesięcy	2	2,3
nieco poniżej 8 miesięcy	1	1,1
nieco powyżej 8 miesięcy	1	1,1
10 miesięcy	1	1,1
12,5 miesiąca	2	2,3
Ogółem	87	100

Zdecydowana większość postępowań sądowych trwała więc do dwóch miesięcy (68%), przy czym w tym przedziale zdecydowanie więcej było postępowań trwających dłużej niż miesiąc (niemal 45% wobec 23% co najwyżej miesięcznych). W ponad jednej piątej spraw postępowania sądowe trwały od powyżej dwóch do czterech miesięcy. Postępowania dłuższe stanowiły nieco więcej niż jedną dziesiątą wszystkich. Badane sprawy były bardzo proste, przypadki długotrwałego postępowania muszą więc niepokoić.

Czas trwania całego postępowania karnego w zbadanych sprawach z art. 244a k.k. przedstawiono w tabeli 29.

Tabela 29. Czas trwania postępowania karnego w sprawach z art. 244a k.k.

Czas postępowania karnego, w miesiącach	Liczba spraw	Procent
do miesiąca	3	3,4
pow. 1 do 2	6	6,9
pow. 2 do 3	27	31,1
pow. 3 do 4	18	20,8
pow. 4 do 5	9	10,3
pow. 5 do 6	8	9,2
pow. 6 do 7	4	4,6
pow. 7 do 8	3	3,4
pow. 8 do 9	2	2,3
pow. 10 miesięcy do roku	4	4,6
powyżej roku do 1,5 roku	3	3,4
Ogółem	87	100

Jak wynika z danych zamieszczonych w tabeli, całe postępowanie karne trwało najczęściej od powyżej dwóch do czterech miesięcy – w ponad połowie spraw, następnie zaś od powyżej czterech do sześciu miesięcy – w niemal jednej piątej.

Odnotowano także zastosowanie instytucji prowadzących do skrócenia i uproszczenia postępowania – skazania bez rozprawy, rozprawy skróconej i wyroku nakazowego. Zostało to przedstawione to w tabeli 30.

Tabela 30. Zastosowanie instytucji prowadzących do skrócenia i uproszczenia postępowania

Instytucja	Liczba spraw	Procent
art. 335 k.p.k.	35	40,3
art. 387 k.p.k.	9	10,3
wyrok nakazowy	20	23,0
pozostałe sprawy	23	26,4
Ogółem	87	100

Jak wynika z tych danych, żadnej omawianej instytucji nie zastosowano tylko w powyżej jednej czwartej spraw. Należy zauważyć, że instytucje określone w artykułach 335 i 387 k.p.k. – implikujące zgodę na zarówno samo ukaranie, jak i wymiar kary - zastosowano w ponad połowie spraw.

Apelacja

Na zbadanych 87 spraw (86 zakończonych skazaniem i jedną warunkowym umorzeniem postępowania), w trzech apelował prokurator, a w dwóch oskarżony bądź jego obrońca. Niemal 95 procent wyroków nie zostało więc w ogóle zaskarżonych. Wśród tych pięciu apelacji, cztery spowodowały zmianę wyroku przez sąd apelacyjny, jedna zaś nie odniosła skutku. Żadnej sprawy nie przekazano do ponownego rozpoznania. Co do czterech wyroków zmienionych, w dwóch sąd okręgowy wprowadził zmiany merytoryczne i także w dwóch tylko drobne zmiany formalne. Zmiany merytoryczne polegały na, w jednej sprawie, obniżeniu kary łącznej i zawieszeniu orzeczonej kary pozbawienia wolności, oraz, w drugiej, zastosowaniu przepisu art. 91 § 1 k.k. (ciąg przestępstw), co zresztą nie pociągnęło za sobą zmiany wymiaru kary.

Podsumowanie

Ogólna charakterystyka osądzonych

Niemal wszyscy osądzeni byli mężczyznami, na ogół młodymi lub dość młodymi, o wykształceniu najczęściej zawodowym, następnie zaś średnim i podstawowym. Ponad połowa tych osób pracowała, częściej w sposób stały, niż dorywczo. Mniej więcej jedna trzecia bądź nie wykonywała żadnej pracy, bądź brakowało na ten temat stosownych informacji w aktach. Wśród osądzonych zdecydowanie przeważały osoby osiągające dochód od powyżej 1000 do

2000 zł., a ponad jedna czwarta zarabiała tylko do 1000 zł. Dochody wyższe, do 3000 zł. (a w jednym przypadku 5000) osiągała ich niemal jedna piąta.

Uprzednia karalność osądzonych

Zdecydowana większość osądzonych była uprzednio karana za przestępstwo, przy czym więcej niż jednokrotnie skazano aż jedną czwartą wszystkich. Osób skazanych za przestępstwo z u.b.i.m. lub związane z imprezą masową było jednak wyraźnie poniżej jednej trzeciej. Żaden osądzony nie został uprzednio skazany za czyn z art. 244 k.k., który dotyczyłby zakazu nałożonego na podstawie przepisów u.b.i.m. lub w związku z imprezą masową. Uprzednio skazanych za czyn określony w art. 244a k.k. wystąpiło wyraźnie powyżej jednej piątej.

Czas zakazu wstępu na imprezę masową

Ponad połowa przypadków to zakazy najkrótsze, dwuletnie. Niemal tyle samo – po mniej niż jednej piątej – jest zakazów trzy- i czteroletnich. Zakazy dłuższe, pięcio- i sześćoletnie stanowią razem mniej niż jedną dziesiątą wszystkich.

Zakres obowiązku stawiennictwa

Określenie rodzajów imprez masowych dotyczy obecnie tylko obowiązku stawiennictwa, nie wpływając na zakres samego zakazu. W praktyce sądów to ważne rozróżnienie jednak nie istnieje, pomimo że omawiany przepis uległ radykalnej zmianie. O ile poprzednio, jak już wspomniano, możliwa była wykładnia, w myśl której konkretyzacja dotyczyła niejako automatycznie samego zakazu, o tyle obecnie nie jest to już możliwe. Omawiany środek, wobec braku dalszych specyfikacji, jest więc zakazem wstępu na wszelkie imprezy masowe (zdefiniowane w ustawie – art. 3 ust. 1 u.b.i.m.). Pozostaje kwestią dyskusyjną, czy sąd może skonkretyzować i tym samym zawęzić zakaz wstępu na imprezy masowe tak samo, jak w wypadku obowiązku stawiennictwa – co ma miejsce w praktyce. Jest jednak chyba niewątpliwe, że jeśli już tego nie uczyni, zakaz dotyczy wszystkich imprez masowych.

Naruszenie obowiązku stawiennictwa i reakcja na nie

Policja reaguje najczęściej po jednym lub dwóch niestawiennictwach, następnie zaś po trzech, czterech i pięciu. Na ogół zatem – w około trzech czwartych spraw – reakcję można uznać, stosując liberalne podejście, za wystarczająco szybką. Natomiast w jednej czwartej spraw reakcja była wyraźnie opóźniona, co dotyczy zwłaszcza tych, w których wszczynano postępowanie dopiero po kilkudziesięciu niestawiennictwach.

Kwalifikacje prawne czynów i kary

W wypadku co najmniej dwóch czynów najczęściej stosowano konstrukcję ciągu przestępstw, następnie zaś czynu ciągłego. Kwalifikacji odrębnych, powodujących działanie przepisów o karze łącznej, wystąpiło najmniej.

Najczęściej stosowano karę grzywny, następnie karę pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania, a w dalszej kolejności karę ograniczenia wolności. Najrzadziej orzekaną była bezwzględna kara pozbawienia wolności.

Grzywny były niskie i dość niskie, niemal wszystkie do 2000 złotych. Również karę ograniczenia wolności orzekano wyraźnie częściej w niższych wysokościach. Kara pozbawienia wolności z zawieszeniem jej wykonania była najczęściej nakładana w wymiarach do 6 miesięcy, a następnie od powyżej 6 miesięcy do roku. Kary wyższe, powyżej roku, wymierzano rzadko. Orzeczone kary pozbawienia wolności zawieszano najczęściej na trzy lata, rzadziej zaś na dwa. Tylko w jednym przypadku orzeczono czteroletni okres próby. Co do kary bezwzględnej pozbawienia wolności, zastosowano ją w wymiarach jednego roku w jednej sprawie oraz trzech miesięcy w drugiej (w trzecim przypadku sąd apelacyjny obniżył karę łączną i zawiesił jej wykonanie).

Czas postępowania

Zdecydowana większość postępowań przygotowawczych trwała do dwóch miesięcy, przy czym tych toczących się do miesiąca i powyżej miesiąca do dwóch było mniej więcej równo. W ponad jednej dziesiątej spraw postępowanie przygotowawcze trwało jednak od powyżej dwóch miesięcy do trzech, natomiast w niemal jednej dziesiątej – od trzech do czterech. Postępowania dłuższe stanowiły niecałą jedną dziesiątą wszystkich.

Zdecydowana większość postępowań sądowych trwała do dwóch miesięcy, przy czym w tym przedziale zdecydowanie więcej było postępowań trwających dłużej niż miesiąc. W ponad jednej piątej spraw postępowania sądowe trwały od powyżej dwóch do czterech miesięcy. Postępowania dłuższe stanowiły nieco więcej niż jedną dziesiątą wszystkich.

Badane sprawy były bardzo proste, przypadki długotrwałego postępowania muszą więc niepokoić.

Korzystanie z instytucji prowadzących do skrócenia i uproszczenia postępowania

Instytucje te – skazanie bez rozprawy, rozprawa skrócona i wyrok nakazowy – stosowano w aż trzech czwartych zbadanych spraw (najczęściej art. 335 k.p.k., następnie wyrok nakazowy i najrzadziej art. 387 k.p.k.).

Apelacja

Niemal 95 procent wyroków nie zostało w ogóle zaskarżonych. Wśród pięciu apelacji, cztery spowodowały zmianę wyroku przez sąd apelacyjny, jedna zaś nie odniosła skutku. Żadnej sprawy nie przekazano do ponownego rozpoznania.

Wnioski

Badanie pokazało, że należy przede wszystkim „ożywić” przepis art. 244 kk. – poprzez wykrywanie i ściganie czynów polegających na naruszeniu samego zakazu wstępu na imprezę masową. Czyny takie można przecież ujawniać przy kontroli imiennych dokumentów umożliwiających wstęp na niektóre imprezy sportowe, zwłaszcza mecze piłki nożnej. Powinny one także wychodzić na jaw przy okazji zatrzymań lub choćby legitymowania osób związanych ze zdarzeniami mającymi miejsce podczas imprez masowych. Obecna praktyka poprzestawania na instrumencie kontroli określonym w art. 244a § 1 k.k. jest co najmniej niezrozumiała. Należy również rozwijać – w kontekście omawianych czynów - system dozoru elektronicznego, tak by korzystać także z narzędzia kontroli przewidzianego w treści art. 244a § 2 k.k.

Pozostaje do rozstrzygnięcia kwestia wykładni przepisu art. 65 ust. 3 u.b.i.m. – czy zakaz wstępu na imprezy masowe dotyczy zawsze wszystkich takich imprez, czy też może być przez sąd modyfikowany (precyzowany czyli zawężany). Obie te wykładnie są dopuszczalne, ważne jest jednak, żeby przepis ten był rozumiany tak samo we wszystkich sądach.

Na przypadki niestawiennictwa należy reagować bez opóźnień, tj. po co najwyżej kilku niestawiennictwach, stosownie do „zageszczenia” w czasie imprez objętych nałożonym na skazanego obowiązkiem.

Należy ujednolicić praktykę stosowania konstrukcji czynu ciągłego i ciągu przestępstw. Nie ma tu dobrego rozwiązania, które byłoby zgodne z intencją ustawodawcy – przyjęcie zgodnie z treścią ustawy „realizacji z góry powziętego zamiaru” jako decydującego kryterium nie tylko byłoby nieżyciowe, lecz także prowadziło do niesprawiedliwości. Wydaje się, że konstrukcję czynu ciągłego należałoby stosować np. do imprez z tego samego cyklu (i odbywających się w bardzo krótkich odstępach czasu), natomiast ciągu przestępstw do pozostałych.

Należy nie dopuszczać do przewlekłości postępowania, co w sprawach z art. 244a k.k., z samej istoty rzeczy bardzo prostych, nie powinno być szczególnie trudne.

dr Andrzej Ważny

Europejska Wyższa Szkoła Prawa i Administracji

Stosowanie przez prokuraturę art. 62a ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii

Uwagi wprowadzające

Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii (u.p.n) uchwalona w dniu 29 lipca 2005 r. była już od tego czasu wielokrotnie zmieniana. Przepis art. 62a ustawy obowiązuje od dnia 9 grudnia 2011 r. i został do niej wprowadzony przez ustawę z dnia 1 kwietnia 2011 r. o zmianie ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz niektórych innych ustaw¹. Stanowi on samodzielną (tzn. niewymagającą już powoływania którejkolwiek z przesłanek określonych w art. 17 § 1 k.p.k.) podstawę prawną umorzenia dochodzenia lub śledztwa w sytuacji, gdy przedmiotem czynu są środki odurzające lub substancje psychotropowe w ilości nieznacznej lub przeznaczone na własny użytek sprawcy, a także gdy orzeczenie wobec sprawcy kary za ich posiadanie byłoby niecelowe ze względu na okoliczności popełnienia czynu oraz stopień społecznej szkodliwości. W art. 62a ustawy zawarte są więc wszystkie przesłanki umorzenia postępowania karnego, nawet jeszcze przed wszczęciem dochodzenia lub śledztwa.

Podstawowe pojęcia

Wielokrotnie co do pojęcia „posiadania”, czy „ilości nieznacznej”, stanowisko zajmował Sąd Najwyższy i sądy apelacyjne. Problematyka jest zgłębiona w piśmiennictwie².

Na gruncie prawa karnego znamię czasownikowe „posiada” występuje w znaczeniu powszechnym („mieć”) i nie może być utożsamiane z posiadaniem w rozumieniu cywilnoprawnym. Jest stanem polegającym na faktycznym władztwie nad rzeczą, które z konstrukcją współsprawstwa nie koliduje³.

Przepis art. 62 u.p.n. penalizuje działanie przestępcze polegające na niezgodnym z ustawą posiadaniu środków odurzających lub substancji psychotropowych. Przestępstwo to zaliczane jest do przestępstw trwałych, a zatem przy ustaleniu czy oskarżony posiadał środek odurzający należy kierować się faktyczną ilością posiadanych rzeczywiście przez oskarżonego środków odurzających w konkretnym czasie⁴.

Przy ocenie, czy posiadanie narkotyku można uznać za wypadek mniejszej wagi w rozumieniu art. 62 ust. 3 u.p.n. należy brać pod uwagę nie tylko samą ilość środka

¹ Dz. U. Nr 117, poz. 678.

² Zob. np. Komentarz do ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, pod red. A. W a ż n e g o, wyd. LexisNexis 2013; K. Łucarz, A. Muszyńska, Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz, Warszawa 2008; T. Srogosz, Ustawa o przeciwdziałaniu narkomanii. Komentarz, Warszawa 2009 i cytowaną tam literaturę oraz orzecznictwo.

³ Zob. postanowienie SN z dnia 8 kwietnia 2014 r., sygn. III KK 88/14, *LEX nr 1458717*.

⁴ Zob. wyrok SA w Warszawie z dnia 14 lutego 2014 r., sygn. II AKa 442/13, *LEX nr 1433884*.